

НАТАЛКА ДОЛЯК ЗАПЛАКАНА ЄВРОПА

Kraft foods

ІНТЕР

КОЛИ ПРИВАБЛИВИЙ ВОГНИК КРАЩОГО ЖИТТЯ
ЗМІНЮЄТЬСЯ НА НИШІВНЕ ПОЛУМ'Я

КЛУБ
СІМЕЛЬНОГО
ДОЗВУЛІ

Наталка Доляк Заплакана Європа

OCR Busya

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=6600322

Наталка Доляк «Заплакана Європа». Роман. Літературно-художнє видання: Книжковий Клуб
«Клуб Сімейного Дозвілля»; Харків; 2013
ISBN 978-966-14-6064-4

Анотація

Поїхавши шукати кращої долі за кордоном, Людочка Бабенко була готова на все: жити у злиднях, важко працювати і, як виявилось, зрадити коханого чоловіка. Ще вчора такий милий Нік перетворився на справжнього деспота і погрожує забрати в неї дитину, позбавити радості материнства...

Содержание

Невигадана історія	4
Нотатки з пам'яті	6
Коля	9
Між Гельсінкі та Стокгольмом	12
Політичні біженці	17
З колишнього життя	19
Перший допит	21
Баржа «Стокгольм»	24
Уламки минулого	29
Аборт	31
Швеція	35
Найкоротша тимчасовість	41
Початок тернистого шляху	44
Пропозиція	49
Кінець ознакомительного фрагмента.	50

Наталка Доляк Заплакана Європа

Невигаdana історія

Кажуть, з життя кожної жінки можна написати роман. Бо часом доля конструює такі карколомні сюжети, які жодному письменнику вигадати не до снаги. Але далеко не кожна зважиться написати про себе, адже тут потрібен добрий талант оповідача та неабияка мужність, щоби зрештою оприлюднити написане. Недарма ж, мабуть, жанр «true story» користується такою шаленою популярністю на закордонному книжковому ринку – правда коштує дорого. Вінницька письменниця Наталка Доляк, чию книгу ви щойно розгорнули, має і вроджений талант оповідача, і мужність розповісти свою правду.

Перед вами її реальна історія. Не виловлена з Інтернету, не записана зі слів інших, а пережита авторкою історія. Стрімка, захоплива, часом драматична до сліз, місцями комедійна, як водевіль, сповнена легкого гумору та самоіронії – словом, «фірмовий» авторський стиль Наталки. Кожен, хто вподобав її дебютний роман «Гастарбайтерки», має нагоду і далі залишатися «в темі». Знову зійти з потяга на вокзальній площі деś між Гельсінкі та Стокгольмом, вдихнути на повні груди «західного п'яного повітря» й завмерти перед «розмаїттям кольорів, глянцем небачених донині автомобілів та чистотою гладеньких асфальтово-бруківочних покриттів»...

У центрі оповіді молоде українське подружжя – Микола та Людочка Бабенки. Чоловік має на меті одне – за всяку ціну вирватися зі злиднів пострадянської реальності й оселитися за кордоном. Він не бачить майбутнього в Україні, соромиться своєї рідні, навіть власне ім'я йому не до смаку (за кордоном Микола швидко стане Ніком). Людмила не поділяє життєвих цінностей «Ніка», але... змушена їхати з ним. От тільки молодик не збирається шукати роботу за кордоном, він воліє жити на допомогу для безробітних. Працюватиме жінка. «Яка ж ти у мене темна. Нічого, окрім свого замурзаного гніздечка, й не бачила», – зневажливо озивається до дружини. Та щоразу нагадує їй: «Ти не вдома!» І наївна, довірлива й залякана чоловіком-тираном Людочка перетворюється на харизматичну, впевнену в собі й дивовижно сильну жінку, якою ми знаємо Наталку Доляк. Нічого дивного. Її такою зробив чоловік.

«Якщо спочатку викличуть тебе, то ріж вени відразу. А якщо мене, то коли всі вийдуть», – наказує він вагітній дружині, щойно відчувши загрозу депортації.

Попри високий рівень життя, численні соціальні гарантії, гарні дороги й усміхнених полісменів – не все за кордоном складається так, як у життєрадісних імпорتنих серіалах про тамтешніх «домогосподарок», «пліткарок» чи «зачарованих». Іноді вабливий заморський вогник, на котрий метеликами злітаються наші співвітчизники, стає для них нищівним полум'ям. У житті не буває випадковостей. Людина народжується там, де її місце, і скільки б світів вона не пізнала, однаково настане їй час повертати додому. А дім там, де серце.

Звісно, авторка зовсім не мала на меті віднайти українців від омріяних подорожей за кордон, адже тепер, коли над нами не тяжіє «залізна завіса», кожен вільний сам обирати собі майбутнє. І мову, якою говоритимуть його діти.

Наталка Доляк зробила свій вибір. Вона повернулася в Україну і розказала свою історію. Невигадану історію.

Вікторія Гранецька

Нотатки з пам'яті

Десята година ранку...

Час «ікс», час, коли відчиняються універмаги часів Перестройки. Уся робота у Вінниці (Українській РСР, СРСР) тоді зупиняється чи бодай гальмує. Застигають в очікуванні колишніх переможців соціалістичних змагань фабрики та заводи, зникають з-за прилавків огрядні продавчині овочевих магазинів, залишивши напризволяще гнилу капусту та п'яних вантажників; двірники та жеківські працівники зопалу кидають мітлами та лопатами об брудну бруківку; у квартирах та домівках вимикаються телевізори й радіоприймачі, відпускаючи від себе постійних глядачів «Рабині Ізаури» та слухачів «Голосу Америки». Усі ці люди приєднуються до натовпу, де вже в перших рядах тримають оборону фарцівники, спекулянти, перекупники, блатні та «приблатнені». Там кричать, борсаються, штовхаються, махають руками, копають один одного ногами, намагаючись проштовхнути свої тіла у щойно відчинені двері центрального універсального магазину. Народ штурмує цю неприступну фортецю, аби заволодіти дефіцитним крамом. Той, хто опинився під магазином у слухну годину, розмахує в повітрі кипами різноколірних талонів, що їх отримав на роботі на додачу до справжніх грошей. Люди тренують голосові зв'язки вправами на звукосполучення «ху» та «ля», відбиваються від надто настирних сусідів за допомогою заборонених прийомів карате й айкідо.

Удертись до універмагу першими щастить, природно, не всім. Так само не кожен вийде звідти ощасливлений щойно придбаним міксером, подрібнювачем кави чи іншим непотребом вітчизняного виробництва.

Советська середньостатистична родина висилала на здобування цінних речей і бодай якихось продуктів найвитривалішого – як у фізичному, так і в психологічному сенсі – члена родини. Той займав черги, чесно годинами вистоював їх, читаючи тим часом класиків світової літератури. За кілька кроків до каси гнав додому, волік до магазину все посімейство, щоб побільше взяти, бо в одні руки давали не більш ніж двісті грам, одну пару чи півлітра. Прибігши назад, заготівельник відповідав на питання співгромадян про «Вас тут не стояло» риторичним «Закрий пельку» та набирив у торби харчів, пред'явивши вимогливій і строгій продавщиці сина, дочку, бабусю й дідуся, які мали б побожитися біля святого прилавка, що вони одна родина.

Олег Тимофійович Жужелиця також займався заготівлями харчів після виснажливої роботи на заводі. Наддефіцитні предмети одягу та вжитку привозив із мандрівок. У часи застоїв та застіль швендяти безмежними просторами величезної імперії вважалося заняттям не так престижним, як життєво необхідним. Заводським давали путівки до Ленінграда, Риги, Немирова та П'ятихаток. То в санаторій, то до пансіонату. Товариш Жужелиця хапався за будь-яку можливість рвонути у далекі далі. Було-бо для кого старатися: мав дочку на порі, Люсю.

Люся Жужелиця, серед друзів просто Жужа, в школі займалася художньою гімнастикою, планувала вступати до педагогічного інституту на козлофак, як називали студенти фізкультурний факультет. Та не судилося. На перших іспитах її завалили, розчищаючи місце для дочки шанованого в місті партбоса. Люда недовго переймалася й на знак протесту подалася до найближчого від її будинку навчального закладу – торговельного технікуму, куди вступила без особливих зусиль.

На останньому курсі технікуму Людочка зустрілася зі своєю долею.

* * *

– На «Термінал»? – запитала Катя, Людчина давня подруга. «Термінал» – то назва дискотеки, точніше, спочатку назва заводу. Від заводу побудували приміщення, котре проектувалося як ресторан, здавалося в експлуатацію як дитячо-юнацький клуб, а працювало як дискотека, бо саме танцмайданчик виявився найбільш затребуваним і прибутковим.

– Давай на «Термінал», – погодилася Людочка.

Рвонули... Усе як завжди... Ті самі хлопці, ті самі дівчата, та сама «совєцька естрада» й наприкінці вечора на п'ятнадцять хвилин – блок зарубіжки на чолі з Карелом Готтом.

Але...

Люся ненароком у танці штовхнула найкрутішу тьолку не лише «Терміналу», а й усього міста – Сашку Бєвзу.

– Вибач! Тебе звати Саша? Вибач, Сашо, я ненароком, – не від страху, а з ввічливості виправдовувалася Люся.

– Це будеш лікарям казати, – грубо кинула нарвана дівка та, жуячи баблгам,¹ схопила Людочку під руку й поволокла за собою надвір.

Увесь дискотечний бомонд припинив танцювати й подався за дівчатами.

Події надворі розгорталися дуже швидко. Вийшовши на терасу, Люся сходу отримала від Саші добрячого стусана, зойкнула від болю та схопилася за передпліччя.

– Сука! – вихопилося в Люсі само по собі. Вона не вклала у це слово ніякого підтексту. Матюкнулася та й годі... Реакція на біль... Кожен має право...

– Це я сука? – обурилася Саша. Вона довела себе до такого роздратування, що, здавалося, вбила б Люсю на очах у молоді, яка вихлюпнула з приміщення, аби помилуватися двобоєм.

– Я не хотіла, – Люся взялася пояснювати Саші, що вона не її конкретно назвала сукою, що вона перепрошує, що випадково штурхнула Сашу, що не хоче битися, що їй боляче, що краще піти потанцювати...

– От бичка, – вигукнула Саша й зацибала навколо Жужі, як професійний боксер.

Біля дівчат зімкнулося коло, спочатку маса німувала, важко дихаючи одним гарячим подихом. Тоді хтось із натовпу гукнув:

– Надери їй зад!

Заклик підхопили інші. Хором загули, зашипіли й загигикали. Людмилі паморочилося в голові, але слова про те, що потрібно надерти зад, спонукали її до активних дій.

«Може, час дати цій дурепі прочухана? Сама бичка репана», – активізувалася ніжна таткова доня і рвонула в атаку. Заняття спортом, що вимагає гнучкості й концентрації уваги, допомогли обійти скам'янілу Сашу, ухилившись при цьому від трьох її ударів, забігти ззаду та прожогом застрибнути боксерці на спину. Жужа обхопила рукою голову Саші, ноги сплела в неї на талії й, удаючи наїзницю, застрибала на спині фаворитки знавіснілого натовпу. Молодь була в захваті. Плескали у долоні, свистіли й закликали Люсю до жорстокості.

– Ввали їй!

Саша метеляла у повітрі руками, але дістати до спаринг-партнерки не могла, бо та виробляла акробатичні трюки, чіпко причепившись до ворога ногами.

– Досить! – за кілька хвилин заверещала знеструмлена Саша.

– Давай! Давай! Дери їй волосся! – підбадьорювали з натовпу ті, що очікували справжньої крові.

– Припини! – крик Саші високими нотками розрізав хоровий рев.

¹ Жуйка (з англ.; тут і далі прим. ред., якщо не зазначене інше)

Люся, зробивши стійку на руках, вивільнила супротивницю від тілесних пут. Випроставшись, простягла ворогині руку для примирення. Та, бурмочучи, відвернулася від переможниці й почалапала до приміщення «Терміналу».

– Привіт, красуне!

Першою на голос озирнулася Катя. Була впевнена, що звертаються до неї. Відкрила рота, аби відповісти щось влучне, але прозвучала друга частина звернення:

– Навчиш мене таким прийомчикам? – промуркотів незнайомиць, і Катя перевела погляд на подругу, яка досі стояла спиною до хлопця й не реагувала на його фрази. Катерина штовхнула Люсю ліктем і широко всміхнулася.

– Звичайно, навчить, такого хлопця гріх чогось не навчити, – Катею почало теліпати, голос її змінився, вона виструнчилася, неправдоподібно вигнувши спину й виставивши вперед декольтовані груди. Дівчина глипнула на подругу, побачила, що та лишається сумною, й додала: – Шкода, що ми йдемо... додому...

– То я вас проведу, – сказав хлопець у спину Люсі, а Катя, пропалюючи його поглядом, взяла на себе роль тлумачки Люсиних думок.

– Чому б ні, – защебетала. – Страшно йти по нічному місту ніжним створінням на самоті.

– Справа в тому, що це я боюся вештатися темними вулицями. От, думаю, класна охоронниця, може, погодиться мене супроводжувати. Коля, – простяг руку для знайомства, і лише тоді Люся повернулася до нового знайомого.

Коля

Микола з задоволенням розповів Люсі про себе й активно цікавився її життям. Казав, що приїхав із Мурманська, де працював на торговельному судні. Наче з книжки читав, оповідав про море, професію, друзів, інші країни, які, незважаючи на молодий вік, встиг відвідати.

– Греція! Греція! – декламував, сидячи в Люсі на кухні та сьорбаючи гарячий чай. – Там мені сподобалося найбільше. У Греції, уяви, – змінював інтонацію на еротично-інтимну, – уяви лишень: на пляжі, на звичайному міському пляжі дівчата без ліфчиків загоряють. Такі класні! Отакої статури, як у тебе. Маленькі, спортивні, з довгим волоссям. Лежать собі, ні на кого не звертають уваги. Наші хлопці, сміх один, виймають фотоапарат «Зеніт» і давай клацати, але так, ніби море знімають... Потім зробили фотки, то піврейсу було чим зайнятися.

Хлопець задумливо всміхнувся.

– Чим? – поцікавилася Люся.

– Чим іще можуть займатися хлопці, відірвані на шість місяців від землі з усіма її принадами.

– Ти також дрович?

– Ні! – гордо відповів юнак, та Люся відчула брехню. – Мені цього не треба було, – поміркував. – На мене було кому западати.

– Ви ж без принад півроку... – не второпала Люся.

– На борту було дві жінки, – Микола говорив пошепки, хоча в квартирі окрім них нікого не було. – Одна – куховарка, інша – лікарка. Ну, до лікарки не підходь. Капітанова пасія. Йому в рейсах було не скрутно. З такою кралею... Висока, ноги від вух ростуть, білява, пихата до безбожності, вдягнена, як лялечка. Капітан із неї пилінки здував. Був у нас іще санітар. То він усю роботу лікарську виконував. Я сумніваюся, чи Галка взагалі мала диплом медика, – задумався, ніби лише зараз про це здогадався.

– А інша? – поцікавилася Люся.

– Інша – тьотя Вера. З кухні.

– Тьотя?

– Ну так, тьотя. Їй тоді було років п'ятдесят, не менше. Стріляна морська вовчиця. Усе життя на суднах. Варила так собі. А вже як хто їй сподобався, той не дрович на саморобні еротичні фотокартки.

– Тобто? – ніяк не могла в'їхати у сказане дівчина.

– Я б чогось поїв, – Коля волів уникнути пояснень.

– Варимо вушка? – весело прошебетала Жужа й побігла на кухню.

– Вушка? – не второпав Коля.

– Макарони! – почувся Жужин крик.

* * *

Люся вмошувалася спати, батьки бачили другий сон, а може, й третій, як задзвонив телефон. Подивилася на годинник. Перша ночі. Завтра на дев'яту на практику, до книгарні. «Якщо це Катька, я її приб'ю», – подумала й подріботіла у коридор до телефону.

– Алло! – незадоволено прошепотіла.

На тому кінці дроту мовчали.

– Алло! Хто це? – нервувала, дивлячись на зачинені двері до батьківської спальні.

– Я кладу слухавку, – й одразу виконала погрозу.

Постояла хвилику й посунула до свого дивана. На півдорозі знову задзенчало, Люся в один стрибок підскочила до апарата з дисковим набором та приглушено гаркнула:

– Да!

– Я з нею спав, – подав голос Микола.

– Із ким? – більше автоматично, ніж зацікавлено, запитала Люся. – З ким ти спав, Колю? – роздратовано перепитала. Замість відповіді – мовчанка. – Та мені все одно, з ким ти там спав, а з ким ні. Знаєш... ти мені більше не дзвони... Ти не в моєму смаку... Вибач...

– З тьотью Верою, – Коля ніби не чув, що йому говорить Люся. – Вона хоч стара, та нас, молодих, любила. Хто їй сподобається, то може й не турбуватися.

– Колю! – благально промовила дівчина. – Мені до цього немає ніякого діла! Хоча ні, мені смішно, як уявлю собі, що ти злягаєшся зі старою бабою. Б-р-р-р.

– Я хочу, щоб ти знала про мене все, – наполегливо повідомив.

– Навіщо?

– Бо я тебе кохаю.

– Та невже? – Люсі залоскотало внизу живота. – І що далі?

– Я стою під твоїм будинком...

– То стій.

– Мені немає куди податися...

– До чого тут я?

– А ти двері відчини... Старі вже сплять?

– Вони не старі.

– Ну, предки...

– Вони мама й тато... Так, сплять, – мовила ніжніше. На роздуми пішла мить. – Піднімайся!

* * *

– Гайда на Пироговку. Там живе дядько мого знайомого. Старий поїхав на дачу. А Славко мені ключики дав, – Микола хизується зв'язкою ключів.

Коля і Люся разом майже місяць. Коля офіційний хлопець Жужі.

– Ходімо! – без особливого ентузіазму погоджується Жужа.

У квартирі бозна-чийого дядька Микола, роздягнувшись догола, гепається на розстелене ліжко. Люся з огидою зиркає на постіль, викликаючи зневажливу посмішку партнера.

– Чого ти? Ми на кораблях ще й не в такому спали, і нічого.

Зазвичай після отого «На кораблях... Коли ми ходили в море... В морехідці...» Люсі кортить запитати: «Коли це було й чи було взагалі?»

Пересилюючи відразу, дівчина роздягається швидко, бо кавалер горить, і влягається зверху на Миколу. Воліє втриматися на чоловічому тілі в такому положенні, аби жодною частинкою себе не зачепити пожовкле чуже простирadlo.

Розніжені від пестощів закохані не сподівалися почути, як відчиняються вхідні двері. Молодята завмирають, дивлячись один на одного театральними округленими очима. За хвилину до власної спальні заходить, посвистуючи, огрядненький дядечко.

Свист зненацька припиняється, ніби свистуна хтось вдарив важким тупим предметом по свистку.

– Перепрошую, – заподажливо каже дядечко й додає: – А це сорок друга квартира?

Микола бере ситуацію в свої руки, подає голос з-під Людочки, яка соромиться глянути на власника сорок другої, лише світить старому в очі голим цупким задом.

– Ми від Слави! – майже пафосно проголошує Коля в надії, що чоловік усе зрозуміє й зникне на якийсь час, аби дати окупантам одягтися.

Натомість дядько починає усвідомлювати, на що перетворилася його цнотлива спальня, червоніє й жбурляє в закоханих пустим цебром, яке доти тримав у руці. Микола, як справжній джентльмен, ногою відбиває відро й накриває Людочку собою. Тепер хазяїн квартири має змогу розгледіти й хлопцеву дупу.

– От паскуда! Ану, забирай звідси свою брудну шльондру, – знавіснілий чоловік штурхає зашкарубленими долонями Люсю й Миколу, які міцно обнялися.

– Та вийдіть ви! – волає Микола до дядька.

– Це я маю вийти? – обурюється той.

– Ми лише вдягнемось, – благає Микола, вибиваючись із сил.

– Ага! Шурхатися по чужих ліжках, жамкатися їм не соромно, а вдягатися їм соромно.

Чоловічий вереск врешті-решт набридає мовчазній Люсі. Голосно зітхнувши та від'єднавшись від Миколи, дівка йде сміливо на дядька, випнувши голі груденята. На стільчику, куди гепнувся очманілий старий, складена Жужина одежина. Дівчина витягає її з-під чолові'яги, ошелешеного спогляданням голої натури. Він був спочатку затих, роззявивши рота, тоді, підскачавши та зашарівшись, вилетів із кімнати.

– Більше ніяких хат! – сичить Люся, йдучи з Миколою по проспекту.

– А де ж тоді? На лаві? – кавалер саркастично посміхнувся, а потім дуже серйозно додав: – Але якщо ти бажаєш, то можна й на лаві.

Люся вирвала свою руку з його, пришвидшила ходу й, не оглядаючись, кинула Миколі:

– Досить! Не приходь більше до мене. Козел!

Між Гельсінкі та Стокгольмом

Тримаючи у руках чималий багаж, двоє молодих людей, які щойно випірнули з тоталітарного світу, стовбичили, мов більмо на оці, посеред вокзальної площі однієї зі скандинавських столиць, славетного міста Гельсінкі, колиски видатного фінського композитора Яна Сібеліуса – чи не єдиного всесвітньовідомого фіна.

Чоловік, Микола Бабенко, як людина, що вже колись приймувалася до західного п'яного повітря завдяки мандрівничій професії моряка, почувався трохи краще, ніж його дружина, на три роки молодша за нього 22-річна Людочка Бабенко, в дівочтві Жужелиця. Вона бо вперше опинилася аж так далеко від дому.

Гепнувши бебехами об охайний без жодної тріщини тротуар, молодик занурився у глевкі роздуми. Розгублена й водночас заворожена Жужа автоматично широко відкрила очі, не кліпаючи обдивлялася територію навколо себе. Її вражало розмаїття кольорів, глянець небачених донині автомобілів і чистота гладеньких асфальтово-бруківочних покриттів. Легке гудіння в голові та пропасниця, що була зсередини (нерви не витримували високовольного емоційного навантаження), супроводжували Людочку ще від потяга «Ленінград-Гельсінкі», з якого ця пара зійшла десять хвилин тому. Її страшенно лякав світ, що розстилався перед нею, такий відмінний від звичного їй радянського. Українка, що народилася та виросла серед сіро-синьо-брунатних відтінків розвиненого соціалізму, розгубилася, побачивши занадто пістрявий як для північної країни антураж. Фіни майоріли модними на початку дев'яностих жовто-червоно-синіми пуховиками – мрією кожної радянської модниці, фіолетовими та зеленими черевиками на товстих протекторах, які змогла б собі дозволити хіба що епатажна солістка гурту «Браво» Жанна Агузарова. Скандинави не зважали на холод й ходили без головних уборів, тішачи око Жужі білявими простоволосими головами.

– Так, – вимовив перше слово після висадки з потяга Микола, – я побіг по квитки на пором. Ти стій тут, нікуди не совайся!

Чоловік перевірів, чи не поцупили в нього дорогою гроші з кишень, впевнився, що все на місці, та помчав до блідо-рожевої будівлі, підписаної латинськими літерами «SILJA LINE».

Попередні плани цих туристів були доволі прості: гайнути по Балтійському морю поромом компанії «Сілья Лайн» до сусідньої Швеції, при цьому нелегально перетнувши кордон.

За роздумами про відмінності між сталою демократією та недорозвиненим комунізмом Людочка не помітила, як до неї ззаду підійшла літня фінка. Коли жіночка кахикнула, Люся стріпнулася, різко закинула до високої пані голову, аж неприємно хруснуло в шиї. Бабуся запопадливо зігнулася, усміхнулася та защебетала, тицяючи зморщеним пальцем у трохи зім'яту мапу міста. Українська туристка вибалушила на стару очі, як на примару, серце її запрацювало окремо від усього організму та почало вибивати шалений дріб. Бабуся торохкотіла щось на кшталт:

– Ейвет керро мітен саада...

Люся намагалася уважно вслухатися в подвійні звуки, напружувала лоба, зводила до купи брови, плекаючи надію, що від фізичної напруги бодай якесь слово стане їй зрозумілим. Та дарма. За хвилюк перестала розрізняти будь-які звуки. У голові гуло, як на текстильній фабриці. Макітра стала важкою та сама по собі схилилася спочатку набік, а тоді підборіддям до грудей, відтак Людочка замість фінки поглядала власні обдерті черевики тридцять шостого розміру, а поруч бабусині «лижі» Nike десь сорок другого. Потім побачила, як бруківка зі свистом кидається їй у очі. Тоді відчула біль у щоці та лобі. Навкруги потемніло й стихло.

– Мі-і-і-ільте-е-е-е тунтуу-у-у-у... аутаа-а-а-а, – долинуло до Люди з темноти й ніби здалеку, і навіть здавалося, що голос лине з високої гори.

Поволі звук наближався й гучнішав, що означало: Людочка потихеньку приходить до тями.

– Що ти робиш, дурепо?! – раптом до фінського цвірінкання увірвався знайомий тембр і рідна мова.

Людочка, швиденько всівшись на бруківку, вмить уторопала: вона щойно лежала на гельсінській вокзальній площі. Вона довго наводила фокус, примружуючи та відкриваючи очі. Врешті, почала ворухити задубілим язиком, витискаючи з себе звуки. Почувалася так, мовби щойно випила кілька келихів червоного вина й устигла вже сп'яніти. Її слова адресувалися чоловіку, але при цьому вона впритул дивилася на сумки, біля яких сиділа.

– Не треба сваритися на бабцю. Вона не дурепа.

– Яка бабця? Ти мариш? Вставай! Розсілася тут. Хочеш, щоб поліція тебе підібрала? – Коля бентежився, роззирався злякано довкола, пеленгував, чи не біжать до них наряди фінської славетної поліції.

Людочка, перевівши подих, підвелася. Попри удар вона залишилася неушкодженою, лише трохи подерла ліву вилицю та лоба. Озирнулася, побачила бабцю, яка люб'язно чіплялася до іншого перехожого. Підстаркувата пані зиркнула на Люсю та помахала їй рукою.

«Бач, прийняла мене за свою. Виходить, ми однакові», – подумки аналізувала Люся. А тим часом її чоловік проголошував викривальний монолог про ганебну поведінку затурканої дружини в цивілізованому буржуазному суспільстві.

– Так, зараз фугачимо до автобуса і мчимо до порту, – змінив гнів на ласку, коли Люся притулилася до нього й міцно обняла. – Вісім годин – і ми в Стокгольмі. Хапай валізу!

Слово «пором» викликало в Людочки асоціації з іржавою баржею, якимось дерев'яним плотом або чимось на кшталт тих облуплених бляшанок, що курсували влітку річкою Південний Буг у рідній Вінниці.

– Навіщо називати цей... цей... – не могла дібрати слова. – Цей... Титанік поромом? – запитала Колю, вздрівши білого блискучого лайнера, які до цього бачила лише в «імпортованому кіні».

– Яка ж ти в мене темна... Нічого, крім свого замурзаного гніздечка, й не бачила, – звернувся до дружини, як до неповноцінної.

Люда насупилася.

– Не говори зі мною, наче я ідіотка, – випалила на одному подиху.

– Т-ш-ш. Не кричи, – обірвав дружину красень-чоловік. – Ти ж не вдома!

* * *

Окрім Жужі та Миколи найдешевшу палубу третього класу окупувало ще трійко хлопців. Один із довжелезними сплутаними кісками, інший, навпаки, лисий із татуюванням на голові й шиї. Третій ніби звичайний, але він постійно голосно сміявся. Загальна палуба мала півсотні місць. Та укомплектована цього дня була лише цими п'ятьма пасажирями.

Очікуючи, допоки лайнер рушить, Микола розповідав дружині, які на поромі є розваги, як скандинави подорожують, а разом і запасуються дешевими продуктами, котрі купують на Сільялайні. Доповідав, вдивляючись у рекламний проспект, скільки на борту магазинів, ресторанів, кафе, дискотек. Він не читав, а дивлячись на картинки, здогадувався. Якби Люся тримала цей проспект, і вона могла б здогадатися. Та Миколі подобалося бути гідом.

– Ходімо до кафешки. Щось перекусимо, – активізувалася Людочка, почувши про досить дешеві заклади громадського харчування на борту.

– До якої кафешки? Ти здуріла? Не встигла виборсатися з багнюки, як одразу в князі. Давай, давай гуляти на всі гроші, що в нас є, а про завтрашній день дядя буде думати, – розійшовся Микола.

До його гарячої промови почали прислухатися хлопці, які щойно сміялися собі тихцем у кутку палуби.

– Та я зрозуміла вже, досить волати, – прошипіла Люся, намагаючись спинити красномовного оратора.

– Бери ковбасу та їж, якщо голодна, – махнув рукою на сумку.

– А чим порізати?

– Ну, ти як із дуба впала! Нічим не порізати. Не вистачало ще ножа з собою захопити. Щоб нас як терористів заарештували. Я чув від одного індуса, коли минулого разу їздив...

Людочка не дослухалася до сто разів чутої історії про індуса, який геть усе розповів Миколі, коли той їздив до Гельсінкі минулого разу. Дивилася в ілюмінатор, тримала в руках темну «Московську» ковбасу, яку мама діставала по великому благу в гостродефіцитний купонно-талонний час. Вирішувала, звідки починати гризти. Нарешті вп'ялася зубами у надто твердий батон – і відчула на фізичному рівні солідарність із собаками-дворнягами, які вимушені все своє довге життя харчуватися виключно кістками. Подовгу кутуляла кожен відкушений шматок. Коля також приклався до ковбаси. Але в нього виходило куди спритніше. Коли з вечерею було покінчено, почали вкладатися спати. Микола закинув довгі ноги на два сусідніх стільці й невдовзі засопів, а Жужа ніяк не могла вмотитися. Юнаки-сусіди повлягалися просто на підлогу між рядами, залізши до спальних мішків. Люся, ідучи за прикладом іноземців, кинула на чистий ковролін свою та чоловікову куртки й, плямкнувши від задоволення та солодко зітхнувши, відключилася.

– Ой, блін! – почула крізь морок дрімоти.

Здалося, що спала лише декілька хвилин. Відкрила очі. На палубі вже не світилися лампи – з ілюмінаторів било яскраве денне світло.

Микола, ставши коліньми на крісло, заглядав у шибку й кричав своє «Ой блін!»

– Що? – запитала заспана Жужа.

Чоловік зірвався з місця. Нашвидкуруч збираючи з підлоги речі, присікувався до дружини.

– Чи ти не бачиш, що ми вже давно приїхали? Люди сунуть трапом на борт, – подивився на годинник. – Йо-майю! Сьома. Це виходить, ми годину вже стоїмо. От-от назад попливемо. Бляха-муха, давай хутенько, виповзай.

За секунду на палубі не лишилося нікого і нічого. Лише коричневий шматок м'ятого паперу, в який була загорнена московська ковбаса, сиротливо лежав на місці під номером 23.

Зійшовши на сушу, пара попрямувала до пункту паспортного контролю. Коля всю голову Люсі проточив, розповідаючи, що документи тут перевіряють у край рідко.

– Ти, головне, йди собі, не подавай виду, що в тебе візи немає. Вони тут усі психологи, дивляться, в кого очі бігають, того просять показати паспорт, – шепотів, мов у гарячці, й ніяк не міг опанувати власні нерви.

Людочка пішла першою лиш тому, що їй набридли теревені чоловіка. До неї усміхнувся прикордонник, а вона відповіла ніжною джокондівською усмішкою, ну, тією, що з загадкою. На іншому боці турнікету зупинилася в очікуванні чоловіка. Здалеку бачила його: губи складені в ниточку, очі опущені, напружений – вирізнявся у натовпі. Вона зовсім не здивувалася, коли Миколу запросили пройти в окреме приміщення. Через якийсь час із кімнатки, куди завели її чоловіка, вийшов прикордонник, роздивився навкруги, побачив Людочку, зустрівся з нею поглядом і поманив пальцем до себе. Молодиці нічого не лишалося, як підкоритися дещо романтичному жестові представника шведської влади. Зайшовши до маленького кабінету зі скляними стінами, Люся побачила таку картину: на столі – розхристана сумка, з якої

хаотично стирчать палітурки книжок упереміш із Людиними трусами, светрами й сорочками Миколи. Платівки гуртів «Зоопарк», «Звуки Му», «Кіно», «Акваріум», «Пікнік», «Браво» та «Секрет» стосом спочивають біля відкритої валізи. Жінка в сірому офіційному костюмі намагається випитати в розгубленого Миколи якусь таємницю. Питання ставить виключно шведською, тому у відповідь отримує відчайдушні погляди Миколи, знизування плечима і промовисті розведення врізнобіч верхніх кінцівок.

– Що сталося? Що вони шукають? – запитала Люда в чоловіка, щойно увійшовши. Після цих слів у кімнаті стало тихо, як у відкритому космосі. – Я щось не те бовкнула?

До Колі нарешті повернувся дар мови, й він відповів голосом, що помітно тремтів:

– Нічого не розумію. Я їм англійською сказав, що я з дружиною. Вони зрозуміли. А потім щось питали бозна-що...

– Руські? Ю а руські? – шведка була явно задоволена.

– Єс! Юесеса! – відповіла Людочка дикою англійською.

Вона витягла з кишені паспорт і передала його шведові, що випростав до Жужі долоню.

– Ві а фром Совеіт Юніон! – продовжив Микола й собі потягнувся в кишеню за документом.

– Нот муслім, араб? – здивувалися шведи.

– Вони думають, що ти араб, – пояснила не так чоловікові, як собі Люда.

Коля дійсно був схожий на терориста-екстреміста з арабського світу – смаглявий, неголений брונет.

– Ду ю спік інгліш? – докинув свого чолов'яга в уніформі.

– Єс! – бадьоро вигукнув Микола, хоча до абсолютного володіння мовою їм обом було, як до неба рачки.

Шведів прорвало і вони навперебій почали ставити запитання, Люда й Микола просили говорити «слоулі». Шведи як могли розтягували слова, але все одно сенс речень залишався для прибульців нерозшифрованим. Після п'ятнадцятихвилинної безплідної розмови за допомогою жестів і міміки, з додаванням слів «єс» та «ноу» скандинави, втомившись, вирішили викликати перекладача. Прикордонниця підійшла до Людочки, взяла іноземку за руку й повільно, дивлячись прямо їй у вічі, щось сказала. Людочка сконцентрувала всю свою увагу на окремих словах.

– Не зрозуміла, – заметляла головою Жужа та глипнула на Колю.

– Щось про питання, – здогадався. – Я почув слово «квещенз».

– Точно, точно, – поспіхом залопотіла Людочка. – Вона хоче поставити нам питання, – повернулася до шведки й упевнено додала: – Єс!?

Жінка обвела поглядом своїх одноплеменників, облизала пересохлі губи і, вказуючи правицею на пором «Сілья Лайн», який досі стояв на причалі і його було видно через скляні стіни-вікна, мовила дуже голосно, дуже повільно й дуже протяжно:

– Гоу бек!? – в інтонації відчувалося запитання.

Один із поліцейських додав із усмішкою:

– Бек ін Юесеса?

Коля з Люсею, окрім радянської рок-музики, були шанувальниками британського гурту «Бітлз». Пісню зі словами «Бек ін Юесеса» чули й наспівували частенько, тому знали переклад цієї фрази. Перелякавшись наслідків питання, спочатку Микола, а за ним і Люся щосили заволали:

– Ноу! Ноу!

– Ві ар біженці. Біженці. Політікал, – гамселив себе в груди Микола.

– Реф'юджі?

Коля та Люся згадали, що вчили це слово, яке в найпотрібніший момент вилетіло з пам'яті.

– Єс, єс, рефюжі! Ві рефюжі!

Перша екскурсія Стокгольмом для колишніх громадян есересер пройшла під патронажем столичної поліції на шикарному авто марки «сааб».

– Шкода, що без сирени, – тамуючи внутрішню істерику, жартував Микола.

Людочка із заднього сидіння, де вони розташувалися з чоловіком, розглядала красиви чудового європейського міста, тицяла пальцями в шибку й усміхалася, коли її щось дивувало. Поліцейський задоволено вказував, куди тієї чи іншої хвилини подивитися – ліворуч, праворуч чи просто через лобове скло. Людочці хотілося розцілувати його, такий він був привітний. Водій (також у формі) всю дорогу бурмотів – не ховав незадоволення. Авжеж, іще двоє додаткових ідіотів припхалися до його країни. Керманич раз по раз зиркав у дзеркальце на заднє сидіння й кривив рота. Якщо приязного поліціанта можна було назвати стовідсотковим скандинавом – високий, білявий, із білою шкірою, то цей явно мав індуське походження. Вулицями Стокгольма швендяли люди настільки різномасті, що назвати їх скандинавами язик не повертався. Тут були представники чорної, білої, червоної та жовтої рас. «Якщо, звичайно, я нічого не наплутала з кольоровою гаммою», – подумала Жужа. Микола прошепотів дружині:

– Дадуть громадянство, відчуває моя душа, не мине й кількох діб, – та еротично підморгнув коханій.

Політичні біженці

Офіційно попросивши політичного притулку в Швеції через посередників, працівників еміграційної служби порту, Бабенки опинилися в міському поліційному відділку Стокгольма. Час наближався до обідньої перерви, охоронці правопорядку, хто у формі, хто в цивільному, ходили повз обкладених торбами українців, які припинили на ослонах у коридорі.

– За нами слідкують, – прошепотів Микола, поглядом вказуючи на стелю, де в куточку виднілася темна плямка. – Камера, – припустив, хоча було видно, що то кружальце від цвяха чи, в крайньому разі, облуплена штукатурка.

До біженців простував кремезний білявець, бадьоро наспівуючи та всміхаючись казнакому. У руках тримав чималу блакитну чашку з запашною кавою. Аромат потрапляв Людочці в ніздрі й зводив її з розуму. А сандвіч розміром із півхлібини у пластмасовій прозорій коробочці, яку на додачу до кави ніс поліцейський, примусив її голосно ковтнути слину.

Блондин підійшов до Люсі, простягнув їй чашку та бутерброд, показав пальцем у глибокому коридорі, пояснив, що там «гам-гам», та побрів далі, не припиняючи наспівувати. Людочка незчулася, як розтерзала продпайок.

– Добре, хоч коробку не проковтнула, – Микола образився на дружину за неухвагу до ближнього.

– Ходімо й ти щось перехопиш. Він же сказав, що можна.

– Він сказав «гам-гам», а не можна, – передражнив чоловік.

– Ходімо, – Людочка поволокла коханого за собою.

У порожній їдальні на столах височіли п'ятилітрові термоси з кавою й чаєм, столами-хмарочосами – коробочки з бутербродами на кшталт того, що Людочка вже запхала в себе. А ще фрукти. Червоні та зелені яблука. Круглі, наливні, блискучі, неприродно гарні. Великі китиці блідо-жовтих бананів без жодної цяточки й запашні гігантські апельсини з целюлітними шкірками. Люсіна шкала матеріально-духовних цінностей, що карбувалася в епоху дефіцитів розвиненого соцреалізму, почала, як то кажуть, відкидати копита. Жінка зацьковано озиралася, не наважуючись наблизитися до харчів. Думка, що перед нею виставка досягнень капіталістичного сільського господарства, не відступала ні на секунду. Жува поглядом вишукувала табличку з написом: «Руками не чіпати!»

Допоки українці переймалися гамлетівським питанням – вживати чи не вживати, до приміщення увійшла немолода жінка з неохайно вкладеним волоссям, обвислими цицьками та видутими коліньми на чорних мішкуватих штанах. Налила собі кави, зачепила апельсин і вже в дверях вимовила хриплим голосом щось на своїй пташиній мові, вказуючи гостинним жестом на гастрономічні розкоші. Коли жінка зникла, Коля припинив марні розмірковування та рвонув до столу. Людочка заповідливо впхала до сумочки декілька бутербродів, китицю бананів, хотіла втулити ще й яблуко, але воно, кляте, було надто велике – не лізло. Шабаш перебив незнайомиць, який увійшов до їдальні. Мужчина, на подив подружжя, звернувся до них рафінованою російською. Зрозуміли: перекладач. Інтенсивно дожовували, вдаючи, що вони в цій кімнаті просто прогулюються та милуються вмеблюванням.

– За півгодини вас допитуватимуть. Заспокойтеся, зосередьтеся, подумайте, що ви хотіли б сказати. І не треба багато слів. Мотиви – це все, що їх цікавить.

– Ми хочемо тут залишитися назавжди, – відразу оголосив свої вимоги Коля, обтрушуючи светра від хлібних крихт.

Люся всміхнулася: виходило, ніби її чоловік хоче залишитися в цій їдальні довіку.

Перекладач зупинив українця, піднявши руку.

– Це все не до мене, – по-гусарському клацнув підборами й відрекомендувався: – Владлен Гансович.

– Ви з Союзу? – Людочка зраділа, побачивши співвітчизника.

Владлен Гансович осудливо обвів поглядом жінку й зверхньо прорік:

– Я етнічний швед, – у вимові забринів легкий акцент. – Допитуватимуть вас нарізно, – додав із учительськими нотками. – Намагайтеся викласти правдоподібну історію, – зневажливо обдивився пару. – А то приїдуть і починають плести бозна-що.

Перекладач, не прощаючись, пішов.

Утікачі похапцем домовилися, що і як будуть казати, згадуючи всі мотиви та легенди, які видумували протягом останніх кількох років.

3 КОЛИШНЬОГО ЖИТТЯ

– Мене не влаштовує ні Чехословаччина, ні Польща, – повідомив Коля, гортаючи аркуші численних блокнотів. – У «Супутнику» по блату можуть оформити дві путівки по Середземному морю. Туди входить, – прочитав із листочка, – Болгарія, Туреччина... Це все не те... І наостанок – Італія. Один день. Вихід у місто. Прогулянка... Ля-ля-ля... Люся зацікавлено вдивляється у написане.

– Ого! – промовляє голосно. – Тисяча рублів!

– А ти як думала? Шість, – перерахував на пальцях, – так, шість країн. Двотижневий тур. Повний пансіон. От і виходить – тисяча.

Людочка замислилася, прикидаючи свої фінансові можливості, тоді запитала:

– У мене є дві сотні на книжці.

– Потрібно так усе обставити, аби твої предки нам вісімсот подарували.

Люсі перехопило подих. Хоч їй і кортіло запитати: «Чому саме мої предки, а не твої мусять розкошелюватися?» – зухвало мовила:

– Під яку легенду?

– Що значить «легенду»? Скажемо, що вирішили одружитися. От, хочемо, мовляв, у весільну подорож.

– Ні! – «обламала» жениха.

Микола демонстративно жирною рисою закреслив написане, а потім нервово видер із блокнота зо три аркуші. Люся, не зважаючи на ці показові виступи, поцікавилася у коханого, як він крок за кроком уявляє втечу з Батьківщини.

– Ну, виходимо ми на італійському березі, а далі що? – дівчина воліє конкретних відповідей.

Як і передбачала, нічого більш-менш розумного від генератора заборонених ідей не почула. Микола розпинався, що вже там, на землях свободи, їх уважно вислухають, нададуть житло й роботу, будуть захищати й опікуватися.

– Чому? – Люся налаштувалася на хвилю запитань, і їй важко було спантеличити.

– Та тому, дурепо, що вони люблять правду, радіють, що хоч хтось із цієї сраної Країни Рад розуміє, в якому багні живе. Там чекають на нас, як на ковток свіжого повітря, розумієш? Вони захищають дисидентів, людей, яким є що сказати про цю владу, про цю тиранію.

– Тобі є що сказати?

– Звичайно!

– Що?

Микола довго дивився на стіну орендованої малосімейки, пофарбовану масляною неякісною фарбою в блакитний стандарт, тоді перевів погляд на вікно, потім рвучко підстрибнув до телевізора, одним рухом увімкнув його й, тицяючи пальцями в екран, нервово випалив:

– Ось про це, ось про це!

Кінескоп старенької «Берізки», за традицією та технічними характеристиками, довго нагрівався. Микола тим часом виконував «танець святого Віта» біля телевізора. Нарешті до кімнати увірвалися мажорні акорди веселої дитячої пісеньки: «Карусель, карусель, пракатісь на нашій каруселі». Люся нестримно зареготала, а Микола почервонів від гніву та почав судомно перемикаєти на інший канал. Там розводив демагогію лідер країни, йому раз по раз гучно аплодували. На іншому й останньому каналі показували документальні кадри з довжелезними чергами до лікєро-горілочаних магазинів.

– Ось про це я розповів. Ось це все я бачив на власні очі. Усе це пережив.

Те, що веселило й тішило Жужу, привело її коханого на поріг нервового зриву. Дівчина обняла хлопця, погладжуючи по спині, повела, наче пораненого, на кухню пити чай із бутербродами.

– Я навіть не уявляю, як реагуватимуть мої, коли я зізнаюся, що ми задумали, – тихо мовила, відсorbуючи з маленької з золотим малюнком чашечки чорний міцний, занадто терпкий чай.

– Ти часом не з'їхала з глузду? – зненацька питає кавалер, гнівно дивлячись на спечені Люсею коржики.

Люся не розуміє, чим незадоволений Микола, може, думає, випічкою?...

– Органи стовідсотково у мене на хвості. Викличуть твоїх, запитують: «Що вам відомо?» – вони враз розбавкають. Навіть заради того, аби тебе від мене відгородити... Думаєш, я не відаю, що вони мене не люблять?

– Вони тебе не знають.

– От і добре!

– Мені здається, ти занадто нервуєш. Ніхто за тобою не стежить.

– А КДБ? – Микола реально затрусився.

– Припини, Колю, мене це починає лякати, – мала на увазі емоційний стан хлопця.

– Мене це давно лякає, – натякав на політичну систему. Довгенько думав, а тоді, дивлячись Жужі в зіниці, випалив: – Ми завалимо до посольства, але не за офіційною еміграцією, – якимось страшно посміхнувся. – Проситимемо притулку. Політичного.

У Люди кавкнуло всередині, стало млосно й кинуло в жар. Микола хутенько приніс її склянку води з-під крану й продовжував пошепки:

– Зайдемо всередину й скажемо: «Не вийдемо, поки нас не відправлять до нормальної країни».

– Нас звідти поганою мітлою наженуть, – припустила дівчина.

– А ні! – радісно скрикнув Коля й передав їй у реверансі «Літературну газету».

Прийняла грубеньке періодичне видання до рук, не знаючи, що саме має вчитати. Хлопець перевернув газету останньою сторінкою до Жужі й тицьнув пальцем у заголовок. «Територія посольства країни, що знаходиться на території будь-якої держави, вважається територією тієї країни, якій належить посольство». Люда перечитала підкреслене зо п'ять разів, але не змогла вловити смисл написаного.

– Якщо ми зайдемо в посольство, то все... Ми на їхній території. От, я, дурний, хотів кудись їхати. А потрібно лише зайти до посольства, викласти вимоги, і нас заберуть. Розумієш, дурепо, заберуть самі, – підхопив Люсю на руки й почав несамовито стрибати з нею по хаті. Кружляли, допоки Людочка не забажала пояснень більш логічних і менш емоційних.

– А як туди зайти? – запитала зненацька.

До посольства безперешкодно були вхожі іноземці чи советікуси за наявності запрошення. У інших випадках за огорожу – зась.

– Бля... – вирвалося в Миколи. Пустотливість зникла, він зблід і впав на ліжку. Склепив повіки. – Я більше не можу. Я втомився придумувати. Мамо!!! – заверещав, схопившись за голову.

Люся була кмітливою дівчинкою, до того ж їй стало шкода коханого, тому її мозок запрацював з шаленою самовіддачею й видав вихід із ситуації, яка ще хвилину тому здавалася провальною.

– Потрібно закосити під бундесів, – «бундесами» советська молодь називала іноземців капіталістичного табору. – Твій Борода, ти казав, привіз шмотки з Польщі. Ми їх позичимо, вдягнемо, вдамо з себе іноземців і пройдемо повз охорону. Треба їхати до Москви!

Найдурніші ідеї подеколи виявляються більш плідними, ніж обмізковані віками теорії.

Перший допит

– Бабенко Людмила Олегівна! Заходьте, – продекламував Владлен Гансович, стоячи за двадцять кроків од біженців.

– Я думав, мене першим викличуть, – Коля схопив дружину за холодну руку.

– Усе буде добре! – сказала тихо й вивільнилася.

Допит виявився виснажливим через свою монотонність та одноманітність запитань. По декілька разів довідувалися ім'я, прізвище, прізвище в дівочтві, адресу, за якою мешкала, рік народження, чи не скоювала злочинів, чи не просила притулку в інших країнах світу. Фотографували в анфас і в профіль, знімали відбитки пальців. Перекладач бубонів безбарвним голосом, дивився на Людочку відстороненим поглядом, іноді підвищував на неї голос, коли жінка повідомляла, що вже відповідала на подібне питання.

– А зараз напишіть коротко, чому ви хочете просити політичного притулку. Поставте підпис та дату, – сказав Владлен насамкінець.

Коли списаний Люсею аркуш потрапив до рук перекладача, той пробіг його стомленим поглядом, тоді здивовано глипнув на Людочку й повідомив щось поліціанту, який весь час сидів з напівприкритими повіками. Поліцейський бовкнув «ду гравід», а етнічний швед переклав:

– Ви вагітна?

– Так, – відповіла й спеціально для шведа ствердно метельнула головою.

Зворотний переклад не знадобився. Ці двоє кардинально змінили тон розмови, брали по черзі Людочку за руки й благально запитували, чому вона не поставила їх до відома відразу.

– А що змінилося б? – запитала жінка.

– Усе! – коротко пояснив Владлен. – Вас би не мучили так довго. А який строк? – ніжно запитав.

– Сім! – відповіла й після мовчазної паузи додала: – Місяців.

– Боже! – вигукнув Владлен, інерційно відірвавши дупу від стільця.

Похапцем переклав поліцейському, який, черконувши декілька слів у формулярі, з масною посмішкою вислуховував переклад.

– Ви, вірогідно, втомилися. Поки будуть допитувати вашого чоловіка, ви зможете полежати у кімнаті відпочинку, – поспіхом говорив Владлен Гансович.

Він допоміг жінці вийти з кімнати, підтримував її та супроводжував до напівзатемненої відпочинкової. Уклав біженку на вузенький диван, мало не поцілував у чоло. Перед тим, як зачинити двері, вагаючись, додав:

– Ви, маю надію, не будете скаржитися на недбале до вас ставлення, коли ви в такому стані... положенні, коли ви... – не знав, що сказати далі.

Людочка вимовила «ні» й відпустила знервованого перекладача. За мить він повернувся й крізь прочинені двері тихенько сказав:

– Вони взагалі не мали права вас допитувати... Це вам інформація на майбутнє, – пішов, цокаючи підборами по кахельній підлозі.

Люся встигла подрімати до повернення Миколи.

– Як усе минуло? – запитала.

– Ось адреса, куди їхати. Це біженський притулок. Пропонували на вибір підкинути своєю машиною або дати гроші на таксі. Я взяв гроші.

– Добре, що поїдемо, бо мені зле... – підводячись, поскаржилася Жужа.

– Ти що? Десять крон на дорозі не валяються, – сказав як відрізав дбайливий чоловік.

Задля того, аби привласнити гроші, що їх дали на транспортні витрати, Микола вирішив дістатися місця подальшої дислокації пішки. Владлен, на вимогу Миколи, накреслив карту, згідно з якою пара мусила рухатися в бік зазначеної вулиці.

– Їхати треба хвилин двадцять, а тоді ще йти стільки ж. То я думаю, навіщо їхати? Підемо, – подивився на дружину, очікуючи її згоди. – Прогуляємось... Подивимось Стокгольм.

– Прогуляємось, – скептично вичавила з себе Жужа.

Дорогою не виходило милуватися краєвидами, бо подружжя витратило час на суперечки, дорікаючи один одному. Коли спілкуватися на підвищених тонах вже було несила, чоловік віддалився від дружини на безпечну відстань. Просувалися мовчки, зберігаючи чималу дистанцію. Люся йшла на автопілоті позаду коханого. На півдорозі зображення розфокусувалося, Стокгольмом закружляло, втікачка відчула, як задубів язик та під дією невагомості підкосилися ноги. Тіло, розслабившись, м'яко сповзло на шведський асфальт, полежало кілька хвилин нерухомо, оговталось, підвелось без сторонньої допомоги й посунуло далі. Падіння сталося в одному з багатьох тихих, безлюдних провулочків, тому залишилося особистою справою Людмили.

По обіді в неділю Стокгольм виглядав спустошено-мертвим. Ще в центрі, яким декілька годин тому проїжджали українці на поліційному «саабі», життя умовно вирувало, а тут зустріли лише замурзаного бридкого безхатченка, що сидів обіч дороги, перебираючи вміст смердючих бебехів. Жужа здивувалася, що в цивілізованому світі існують люди, про яких повсякчас торочили оглядачі в програмі «Міжнародна панорама». На ранніх стадіях розвитку радянський індивідуум у переважній більшості щиро вірив, що капіталізм загниває, висилав теплі ковдри та згущене молоко в бляшанках нужденним бідолахам у Стару Європу. Кінець вісімдесятих ознаменувався повною безповоротною ідеалізацією буржуазного життя. Люсі згадалось марення, яке бачила в потязі дорогою до Гельсінкі, і жінкою пересмикнуло...

* * *

Мчали спочатку брудним зеленкуватим потягом від рідних, що напружено махали руками з перону. Пересіли в Пітері на більш пристойний блакитний, міжнародний. Микола спровадив Людочку до туалету відразу після того, як провідник оголосив: «За десять хвилин кордон». Тісно перев'язав дружині живота широким кашне, аби жоден представник прикордонної чи паспортної служби не розгледів у маленькій тендітній дівчинці вагітну жінку, бо в іншому разі могли висадити.

За годину тримав непритомну дружину в обіймах.

– Ти як? – обережно поклав її на полицю.

– Добре! – через силу всміхнулася.

– Молодець, молодець, – шепотів їй на вухо. – Усе минулося добре.

З напруженим виразом на обличчі швидко розмотував кашне.

– А-а-а! – голосно видихнула Люся, і її маленький животик настовбурчився вивернутим пупом. – Ой, як добре, – поклала руку на живіт, почала лагідно його погладжувати. – Усе, кицюню, усе, – говорила до дитини. – Скоро усе стане прекрасним. Усе, – заплющила очі та заснула.

Марилося, що потрапила до казкової країни: біленькі будиночки з червоними дахами, квітчасті фіраночки на вікнах, усміхнені сиві національно свідомі бабусі в автентичних строях зустрічають їх, простягають пакунки з їжею та вбранням, вказують стерильними пальчиками на такий самий, як у них, біленький будиночок, проголошують патетично:

– Усе це ваше. Беріть! Живіть! Ми вас любимо!

– Я також люблю вас! – промовляє Людочка й чує свій голос. А до нього приєднується знайомий чоловічий.

– І я тебе люблю, – шепоче він.

– І я тебе люблю, – говорить Людочка, звертаючись до своєї дитинки.

– Я тебе люблю, ти молодець. Усе минулося добре.

Людочка прокидається, бачить поруч Миколу, який схилився над нею.

– Нове життя? – задоволено шепоче він.

– Нове життя! – намагається всміхнутися Люся.

– Гельсінкі! – оголошує провідник, відчиняючи двері купе.

Огляділася... Будиночки схожі, нічого не скажеш. Але де ті автентичні строї та сиво-чолі усміхнені бабусі?

– Я не можу волокти цю чортову валізу, – закричала в спину Миколі.

– То давай мені, – з відстані припрошав, напружено розставивши руки, ніби хотів сказати: «Нехай я здохну під непосильною ношею, а ти йди собі, махай ручками».

– Довго ще? – питала, наближаючись до чоловіка.

– Згідно з цим папірцем, десь тут, – Коля показав рукою на річку.

– Це річка! – вклала у слова весь сарказм та іронію, на які була здатна.

Коля тицьнув їй під носа саморобну мапу, на якій хрестиком було позначено квадрат, що символізував будівлю притулку.

– То це річка? – жінка уважно вдивлялася у креслення. – Я думала, що оце широке – дорога.

– Я теж так думав.

– Той Владлен щось наплутав, трясця його матері, – Люся, генеруючи істерику, трясла папірцем і вокала на всю горлянку: – Тут немає ніяких будинків... Лише кляті човни, – штовхнула ногою свій багаж.

– Човни, – приречено повторив Коля.

Жужі в голову навідався ідіотський здогад.

– Човни-притулки? – промовила, не вірячи власній інтуїції.

– Виходить, так, – Микола підхопив торбу й валізу та почовгав до двопалубного човна, що стояв на приколі метрів за сто від них.

Баржа «Стокгольм»

Що ближче підходили українці, то більше зростала впевненість: оселяться вони саме на цій баржі. З відкритих ілюмінаторів лунали уривки фраз невідомими мовами, по трапу снували чорношкірі чоловіки, всміхалися широкими білозубими усмішками Людочці й Миколі, підзивали їх руками. Новоспечені біженці не наважувалися ступати на дерев'яний хиткий трап.

– А може, це якась діаспора гуляє? – Людочка звернулася до Колі, який присів на валізу навпроти човна з промовистою назвою «Стокгольм» і ще раз уважно занурився у мапу.

– Хіа, хіа! – кричали африканці, закликаючи подружжя заходити.

«Хіа» мало означати «сюди».

– Реф'юджі? – почули Бабенки знайоме слово, що в перекладі з англійської означало «біженець».

– Єс! – відповіли одночасно й уже впевнено рвонули з речами на баркас, який погойдувався на воді.

Натовп із кількох десятків людей пропхав українців коридором судна до дверей із табличкою «Адміністрація». У кімнаті за столом, хаотично закладеним паперами, сиділа неймовірно гарна жінка. Красуня з казок. Міфічна істота. Богиня. Людочка й Микола остовпіли, побачивши її. На обличчі, густо всипаному рудими великими веснянками, блищали, мов два озерця, яскраві волошково-фіолетові очі, чисті, без будь-яких цяток. На додачу до цього дива жінка небезпідставно могла хизуватися невблаганно кучерявим волоссям червонясто-рудого кольору. Адміністраторка завуркотіла й ще більше заворожила прибульців. Красуня-шведка висловлювалася повільно, використовуючи прості слова та короткі речення. Люся зрозуміла її промову від першого до останнього слова й була неабияк задоволена собою: «Ти ба, лише кілька годин за кордоном, а вже знаюся на англійській». Біженцям у по-ліційному відділку видали тимчасові посвідчення навзамін конфіскованих радянських паспортів. Рудоволоса переписала дані з посвідчень до товстого журналу, заламінувала їх, аби ті не пошкодилися, й передала власникам разом із кольоровими папірцями.

– Йо мані!² – Простягла кожному по двадцять крон, вказала, де розписатися. – Фор вік,³ – додала. – Рум севентін,⁴ – дзенькнула в повітрі двома ключами в зв'язці. – О, тайм-тейбл!⁵ – згадала наостанок.

Підняла вказівний палець угору, що мало символізувати щось на кшталт: «Хвилиночку!», пошукала в паперовому мотлоху потрібний аркуш.

– Раша! – подала віддрукований російською текст.

У розкладі зазначалося, що об одинадцятій вечора відбій, а о восьмій ранку потрібно бути на ногах, якщо не бажаєш залишитися без сніданку. Інформація про дати отримання грошової допомоги завершувала скупий перелік правил внутрішнього розпорядку. Нав'ючені торбами Бабенки подалися шукати свою кімнату-каюту.

– Розклад придумали. Як у піонерському таборі, – згадала дитинство Люся й усміхнулася.

– Радше, у концтаборі, – Миколі було не до жартів, бо він уже зайшов до каюти, яка скидалася на купе поїзда.

² Ваші гроші (англ.).

³ На тиждень (англ.)

⁴ Сімнадцята кімната (англ.)

⁵ Розклад (англ.).

Дві полиці – верхня та нижня, невеличкий столик на кшталт вагонних, два пригвинчених до підлоги залізних ослінчики і жодного вікна.

– Боже! – простогнала Людочка, приречено гепнувшись на нижню полицю.

– Вибач! – Коля вмовстився біля дружини, обняв її за плечі, сховав обличчя у її волосся й беззвучно заплакав. – Вибач! – повторив і з силою штовхнув ногою двері, які, зачинившись, ще кілька хвилин за інерцією гули.

У каюті стало зовсім темно, а ці двоє сиділи й не наважувалися поворухнутися...

... Зненацька в темній кімнаті заволав гучномовець: спочатку прогавкав щось англійською, тоді по черзі кількома незнайомими українцям мовами.

– Що це? – жахнулася спросоння Людочка.

Коля схопився, довго намацував вимикач. Віднайшовши, клацнув, у очі врізалось неприємне блакитне світло.

– Котра година? – мляво запитала.

– Восьма, – відповів чоловік, дивлячись на наручний годинник «Польот».

– Восьма вечора? – не розуміла Людочка.

– А біс його знає, – Коля визирнув у коридор. – Усі сновигають, – повідомив дружині й, недовго думаючи, вийшов на розвідку.

За п'ятнадцять хвилин уже запрошував до своєї оселі незнайомця. Людочка підвелася з нар, даючи місце юнакові з сережкою в носі та збіса дивною зачіскою-начісом, влаштованою зі знебарвленого волосся. Вузькі смугасті штани обтягували його тоненькі ніжки – ця річ у гардеробі хлопця прикувала увагу Люсі. Увесь інший прикид губився на фоні рейтузів.

– Салют! – пробасив тонконогий. Голос не в'язався до його зовнішнього вигляду. – Ігор! – подав дівчині вузеньку, майже жіночу долоньку.

– Люся! – відрекомендувалася вона й звернулася до чоловіка: – Зараз восьма вечора?

– Уяви собі, ранок, – Микола засміявся, за ним слідом Людочка й наостанок Ігор. – Ігор нам усе розповість, – зробив спробу зручно влаштуватися на маленькому ослінчику. Йому кортіло підсунути стілець, але той не рухався.

– Витончені знущання, – вказав Ігор на пригвинчені до підлоги стільці. – Я свої побивав.

– Як? – зацікавився Микола.

– Шведи не сварилися? – перелякалася Людочка.

– Та вони до нас не заходять ніколи, – Ігор манірно махнув рукою. Тоді враз перевтілювався, став більш схожим на чоловіка, посуворішав. – Я принесу один інструмент, підколупнете й видерете шурупи.

Із гучномовця знову залунали фрази. Ігор прислухався.

– Що це? – наполохався Коля.

– Вичитують прізвища, кому зайти до адміна.

– Навіщо?

– О! – вигукнув Ігор, почувши своє ім'я. – Мені треба бігти. Згодом зайду. Увечері.

– Навіщо до адміна? – Микола вийшов за новим знайомим.

Людочка до болю в голові вслухалася в слова, що линули з гучномовця. Несподівано почула своє прізвище та ім'я, а потім і чоловікове, вибігла на закриту палубу, якою тинялися чоловіки – молоді й не дуже. Мужчини активно цікавилися Людочкою. Один чорнявий, схожий на цигана молодик підійшов і запитав: «Скільки?», дивлячись, як здалося Люсі, на її живіт. Жінка подумала, що він питає про строк вагітності, й випалила з сором'язливою посмішкою: «Сім». Щоправда, вона сама не вірила, що її вагітність сягнула аж такого поважного строку. Бо живота, принаймні такого, як у звичайних вагітних жінок, у Люсі не спостерігалось. Ще як була вдома, одна знайома лікарка казала, що в Жужі чи то плід недорозвинений, чи то прес надто міцний. Люся вибрала друге, а про перше не хотіла й думати.

Незнайомець здивовано обдивився жінку, обійшовши її, перепитав: «Крон чи доларів?» Зрозумівши, за кого її мають, розгублено зиркнула навколо. Любитель продажного кохання, витираючи спітнілі долоні об штани, чекав, коли «м'ясо» складе собі ціну. На щастя, жінка угледіла в одному з коридорів, що йшли від центрального холу, свого чоловіка, який розмовляв із Ігорем.

– Коля! Ігор! – намагалася перекинути гучномовець, який на цю хвилину транслював веселу музику в стилі диско.

Микола відповів дружині блискавичною усмішкою й повернувся до розмови з Ігорем, який, у свою чергу, лиш зиркнувши на співрозмовника Люсі, відразу попростував до неї.

– Наші імена оголосили, – залопотіла Жужа, вказуючи на стелю, звідки стирчав гучномовець.

– Не треба говорити з цими покидьками, – звернувся до жінки смугастоштанник і показав «фак» її смаглявому візаві. – До адміна підете після сніданку, – й подався до їдальні, підхопивши жінку під руку. Микола плентався слідом.

– А навіщо до адміна? – не вгавала Людочка.

– Перевірка. Галочку поставлять, що ви за ніч не втекли, – відповів новий знайомець. – Коротше, їжте, пийте, згодом побачимося. Придивляйся за дружиною, йолопе, – звернувся до Миколи. – Тутешня публіка подовгу без жінок. Здичавіли.

Їдальня у біженському притулку була влаштована на кшталт шведського столу – набирай скільки влізе всього, чого душа забажає.

– Смачно! – прихвалювала Люся, похрумуючи небаченим до цього делікатесом – корнфлексом⁶ із молоком.

– Дуже смачно! – Коля намащував тоненьку скибку білого хліба м'яким сиром, який виколупав ножом зі щойно відкритої маленької пластикової коробочки. – Головне – стерильно!

За сніданком Коля поділився з дружиною інформацією, яку випитав у Ігоря. Для сімей цей табір-човен вважається тимчасовим пристанищем, пересильним пунктом. Постійним (якщо бодай щось може бути постійним для біженців) помешканням він є переважно для самотніх осіб чоловічої статі чи умовно чоловічої, якщо зважати на Ігоря, який ніщо інше, як гей. Рік тому юнак косив під нетрадиційного, тоді всі свято вірили, що представникам секс-меншин найшвидше дають дозвіл на проживання у Швеції. Мовляв, тут лояльно ставляться до сексуальних збочень, як то шведська сім'я або колективний шлюб, шлюби між одностатевими громадянами, скотолозтво, садо-мазо й таке інше. За цей час Ігор так увійшов у роль, що перевтілювався остаточно й безповоротно. Настільки, що заробляє на своїй нетрадиційності, виходячи на нічні вулиці Стокгольма або й не сходячи з борту пришвартованого «Стокгольма».

– Сам мені про це розповів, – не приховуючи відрази, повідомив Коля. – Навіть пропонував секс за невелику платню.

– Ти далі розповідай, – Люсі не терпілося почути щось новеньке про місце їхнього теперішнього перебування. – Сподіваюся, ти відмовився від його послуг? – іронічно додала, примруживши очі.

Коля не оцінив жарту й вів далі, пхаючи до рота щораз нові й нові порції бутербродів:

– Так от, сімейні очікують щонайбільше місяць-два, далі їх перевозять до табору, більш придатного для проживання. Одиноким доводиться чекати на кращий табір до півроку.

Ігор і ще з десятків постійних мешканців самі відмовлялися від переїзdv, бо інші табори надто далеко від столиці. Відмовники через власний інтерес чіплялися саме за центр, за столицю, за велелюдний та багатонаціональний Стокгольм. Раз на тиждень кожному

⁶ Пластівці

біженцю видавалося по двадцять крон на потреби, до яких зазвичай входили цигарки та солодоші. Біженець міг розраховувати на безкоштовну медичну допомогу, як то замастити рану зеленкою та заліпити пластиром. До найнеобхіднішого належали презервативи, що у великих поліетиленових мішках виставлялися в медпункті – заходь, бери, ніхто слова не скаже. Один заточений під великий бізнес білорус торгував цими отриманими на дурняк протизаплідними засобами з-під поли в підземному переході станції метро Багармоссен. Продавав удвічі дешевше за роздрібну ціну, яку пропонували магазини, супермаркети й аптеки. Сутенери та незаможні шведи купували кондоми великими партіями й просили ще. Бізнес процвітав. Цигарки й алкоголь, які привозили новенькі реф'юджі, також «збагрювалися» у тому ж переході. Хто не мав хисту до спекуляцій, міг трохи дешевше продати привезене з дому просто тут, на човні, біженцям-дилерам.

Потихеньку Бабенки входили в суть біженської справи з усіма її підводними течіями та наріжним камінням.

Два тижні життя на плавбазі не могли принести користі вагітній жінці, яка дичавіла від клаустрофобії, викликаной близькістю темних стін. Люся у прямому й переносному значенні задихалася від нестачі повітря. Неодноразові її спроби зійти на берег і трохи погуляти наражалися на фіаско: жінці паморочилося в голові, вона втрачала рівновагу, відтак поверталася до своєї нори, вкладалася на полицю й приречено лежала, споглядаючи каюту. Жартувала, мовляв, тіло звикло до легкого покачування й не сприймає стабільну твердь. Попри це Микола був націлений витягти некоммунікабельну дружину на екскурсію містом.

– Я тебе триматиму, – обіцяв. – Подихаєш, та й повернемося.

Теренкур¹ обірвався на автобусній зупинці. Чоловікові випала ганебна місія волокти непритомну кохану назад під прицільними поглядами місцевих, що викликало в нього напад неприхованого сорому, який, у свою чергу, спричинив повну капітуляцію перед будь-якими моціонами чи бодай розмовами про прогулянки.

Дуже швидко настав той час, коли українці, котрі ще зовсім недавно захоплювалися новими продуктами харчування, не могли без відрази заходити до їдальні. Розгалужена одноманітність доводила їх до внутрішнього колапсу; корнфлекс, масло, запакований сир, хліб, овочі, фрукти викликали нудоту. Жужа потай мріяла про солоні огірки, часник, сало з чорним хлібом і смажений свіжоморожений хек. Згадувала занедбаний овочевий магазин поблизу свого дому, неохайну бочку в кутку, потріскані, місцями вкриті пліснявою квашені помідори, які плавали в розсолі між якимись лопухами, – й у божевільному темпоритмі працювало її слиновиділення, й хотілося гризти ніжки прикручених до підлоги стільців.

У день, коли Люся зрозуміла, що навряд чи підведеться з нар самотужки, вблагала Миколу віднести звернення «SOS» до бортового медпункту. Коля довго вагався, доки дозволив себе вмовити. Привів до хворої фіолетовооку красуню. Адміністраторка прискіпливо обдивилася Людочку, тоді всілася на краєчок ліжка, взяла її за худу руку й поцікавилася, що в неї болять.

– Я задихаюся, – по-риб'ячому хапаючи повітря, мовила Жужа й погладила невеличкого живота.

– Розумію. Але у нас мало кают із ілюмінаторами, – пояснила шведка. – Точніше, вас надто багато, з кожним днем дедалі більше, – додала.

Люда вийняла свою руку з її гарячих гладеньких долонь, підняла синього вовняного светра, ніби хотіла, щоб її послушали стетоскопом. Погляд шведки впав на Люсин живіт, очі її збільшилися в об'ємі та потемнішали.

Метод санаторно-курортного лікування, що передбачає дозовані фізичні навантаження у вигляді пішохідних прогулянок, сходжень у гористій місцевості; тут – прогулянка.

– Що це? – злякано запитала, не відводячи погляду від Людочки.

– Дитина, – вичавила з себе усмішку біженка.

Усі люди знають, що животи бувають великі й малі, пласкі й круглі. Але, коли ти бачиш перед собою квадратний живіт, спадають на думку найкращі взірці фільмів жахів. Жужина дитина витяглася впоперек, спричинивши таку аномалію, як живіт у вигляді неправильного паралелепіпеда. Рудоволоса кулею вилетіла з каюти, так само блискавично повернулася, припрошуючи до кімнатки медсестру – довгоносу пристаркувату шведку. Руда щось пробелькотіла на вухо медичці. Та схвально метельнула й заходилася уважно обдивлятися майбутню породіллю.

– Може, в мене уже пологи? – Люся не відводила погляду від чоловіка.

– Рано ще! – наказово вимовив він.

– Восьмий місяць, може статися й таке, – припустила Жужа.

– Народжуватиме вже? – тремтячим голосом питав Коля, заглядаючи в обличчя членкиням консиліуму.

Його нервування зрозуміла медсестра й, усміхнувшись, сказала, що зарано для пологів. «Малюкові чогось не вистачає», – припустила, використовуючи англійську.

– Що ж робити? – в один голос поцікавилися майбутні батьки.

– Я знайшла вам кімнату з вікном, – виголосила руда таким тоном, ніби повідомляла, що ці біженці отримали дозвіл на вільне проживання в країні їхньої мрії.

Люсі, як виняток із правил, безкоштовно видали вітаміни у величезній розмальованій веселками коробці та записали на прийом до лікаря-гінеколога на наступний тиждень. А до того часу суворо наказали не перевтомлюватися, більше лежати та дихати свіжим повітрям. Жінка зраділа, що принаймні зможе, не сходячи з триклятої баржі, втягнути ніздрями річкову вологу. Мріяла про це, переносючи свої речі до нової оселі на нижню палубу. Насолодитися вповні свіжістю ранкового бризу українці так і не вдалося. Ілюмінатор відкривався на акуратні жовто-блакитні сміттєві баки. Хоч вони і були щільно закриті, та сморідний дух нісся прямою стежкою до Жужиної каюти. У прекрасній безпроблемній бюргерській Швеції вирувала весна, був місяць квітень, і мухи, відчувши тепло, попрокидалися від перших промінчиків теплого сонечка та неодмінно хотіли залетіти до Людочки у гості.

Уламки минулого

Коля Бабенко добу через три кочегарить у вінницькому трамвайному депо, винаймає однокімнатну квартиру недалеко від Люсиного будинку. Вона працює в готельному господарстві секретаркою, бо вже встигла закінчити торговельний технікум. Тепер у них є власне ліжко. Нікого не потрібно боятися, ні від кого не треба тікати. Вони лежать після чергового сексу й обмінюються думками, що турбують кожного з них.

– Такі гарні, червоні... – щебече Люся, розповідаючи про модні фірмові черевички, що їх «викидали» сьогодні в центральному універмазі. – Мені мало руки не повідривали. О десятій відчиняється універмаг. Я стояла з восьмої... була лише в третьому ряду... А як відчинили, матко-бозко, всі поперли... Куди мені? Не дісталось фірми, лише оце... – Люся сміється й показує на гематому, що витатувувалася на передпліччі. Микола цілує й погладжує синяк, обіймає дівчину.

– Досить, досить, – лагідно відштовхує його Люся.

– Ні, не досить, – так само лагідно заперечує Микола.

– Ні, досить.

– Ні, не досить.

– А якщо...

– Що якщо?

– Якщо я... – дівчина сміється, їй лоскотно.

– Ти? А якщо ти... – Микола грайливо перекидає Люсю на себе.

– А як завагітнію?

Микола суворішає. Вдаючи ображеного, починає одягатися.

– Що за фантазії? – невдоволено питає.

– Чому ж фантазії?

– Досить. Пішли.

– Давай поговоримо.

– Немає про що.

– Є про що.

– Про що?

– Про те саме.

– Тобто?

– Тобто в мене затримка.

– Невелика – нестрашно...

– Три тижні.

– Йди додому. Я тобі подзвоню.

Люся на якийсь час випустила з уваги графік місячних. Згадала лише вчора, коли її зранку почало нудити. Відразу побігла до дзеркала роздивлятися себе – груди ніби набубнявіли, таке буває й перед критичними днями. Довго вдивлялася у м'язи на животі, шукаючи підтвердження вагітності, думала, що пузо починає рости на другий день. Ні, живіт як живіт, нічого особливого. Вирішила трохи почекати. Та й не дуже вона переймалася, була впевнена, що Микола її не покине. Ну, одружаться, ну, будуть рости дитину. Люсі ж уже за двадцять. Он, усі подруги заміжні. У Оксанки, яка на рік за неї молодша, хлопчиків два роки, і нічого страшного. Люсю від роздумів хилитнуло, але вирішила почати хвилюватися, коли почує щось від винуватця її теперішнього стану. І от, почула. «Йди додому!»

У Колі був товариш, що навчався на другому курсі медичного інституту й уважався серед однолітків великим спеціалістом у гінекологічній царині. За тиждень після того, як Жужа розповіла коханому про вагітність, хлопець влаштував їй зустріч із Сашком – світилом

сучасної медицини. Дівчині було дуже соромно розповідати незнайомому ровеснику про свій стан. Майбутній лікар вклав пацієнтку на диван і почав мацати. Тоді виголосив вердикт:

– Потрібно піти в поліклініку до дільничного гінеколога, щоб підтвердити чи спростувати ймовірну вагітність.

– Мене щохвилини нудить.

– Це ще нічого не означає. Може, в тебе рак.

Люсі стало так моторошно, що вона рвонула до Сашкового туалету й довго звідти не вилазила.

Коли вони з Миколою йшли від студента-медика, хлопець мовчав, відвертав обличчя від Люсі.

– Ти сердишся? – запитала стиха.

– Дурепа!

– То це я винна? – скипіла.

Микола впритул подивився на Люсю й кинув:

– Мені це не потрібно. Я, швидше за все, поїду до батьків... у Мурманськ. У мене... – відвів очі, – дідусь захворів. Як повернуся – подзвоню. Бувай, крихітко!

Наостанок тицьнув Люсі записку, розгорнувши яку, прочитала номер телефону й прізвище. Люся питально дивилася на коханого.

– Це Сашко дав координати лікаря, який аборти робить. Занесеш йому могорич. Сашко казав, цукерок велику коробку, коньяк, якісь там апельсини-мандарини. Таке. Сказав, що відкладати не можна. О, мій тролейбус!

І Микола, швиденько поцілувавши Жужу, гайнув до тролейбуса номер три.

* * *

Спершу потрібно було віднайти дефіцитні товари народного вжитку, про які говорив Микола. Надворі 1989 рік. Аби купити цукерки, коньяк та екзотичні фрукти, Людочка мусила тиждень стояти в довжелезних чергах, витратила всі свої талони-купони, але таки склала необхідний хабарний пакет. Лише тоді наважилася подзвонити лікареві Паперному (таке прізвище було написано поруч із номером).

У зазначений день потай зібрала потрібні для лікарні речі. Як завжди, базікала з мамою і татом, намагаючись поводитися природно. Проте попри її волю з рук раз по раз вислизали як не гребінець, то зубна щітка.

– Ти не снідаєш? – дивувався тато.

Люся як «Отченаш» пам'ятала попередження лікаря, що перед наркозом їсти не можна, ба навіть пити небажано.

– Я... я... – підготувалася до такого питання й не знала, що збрехати. – Я вчора себе погано почувала... Отруїлася, напевно.

– Ти блювала ввечері. Але то було позавчора, здається, – зазначила мама, обчищаючи ножом тоненьку шкірочку з червоного яблущка.

– А у мене таке відчуття, що то було в неділю, – вклинюється в розмову тато.

– Ще й у неділю? – перепитує мама.

– Буду пізно! – кричить дочка від дверей, вислизає з квартири з відчуттям полегшення.

– Щось вона сьогодні рано пішла, – тато вдивляється в круглого годинника, що висить на стіні.

– Мабуть, із Миколою домовилась зустрітися.

– Та він ніби й нічого.

– Ну, рік із ним зустрічається, то вже ж нічого. Доливати? – Ірина Романівна вказує на чайничок із запашною заваркою.

Аборт

У дівчини, яка підходить до обдертої будівлі, що стала їй до болю знайомою за останній тиждень, підкошуються ноги. Не наважується переступити поріг дверей із написом «Приймальне відділення», куди, оминаючи дивну молодичку, що стоїть мов укопана, вже втелюючись добра отара жінок. Лише холод примусив її увійти в просмерділу ліками приймальною, де підземельною луною віддавався кожен звук. «Навіщо лікарні повністю обкладають плиткою, наче склеп?» – подумала Жужа, але не встигла відповісти на запитання чи поставити інше, бо з сусідньої кімнатки вискочила жінка з нездоровим синюшним рум'янцем та пискляво вигукнула:

– Аборт!

Пацієнтки здригнулися як одна, а медсестра втягнула щоки. На медичці був зачовганий халат і накрохмалена шапочка, на ногах дерматинові капці брунатного кольору без задників. Медсестра завела охочих позбавитися дитини до окремої оглядової, наказала переодягтися у домашнє, після чого відбувся колективно-масовий огляд черговим лікарем. Знервованих вагітних табунцем повели до палат.

Люся сиділа на краєчку незручного ліжка з залізним прогнутим матрацом і чекала, вслухаючись у баламбання власного серця.

Коли її викликали, згадала, що забула сходити до туалету.

– Я зараз, – сказала перелякано, стоячи посеред операційної.

– Заходь, заходь, – лікар подивився бланк, який лежав у нього на столі. – Людмила Олегівна Жужелиця, десять-одинадцять тижнів.

Люся не могла зрозуміти, до кого він звертається. Асистентки, дві молоді дівчини, прицмокнули, коли почули оті «десять-одинадцять». Одна з них, дивлячись на лікаря, запитала:

– Чого ж вона так дотягла?

Люсі ніби й не було у приміщенні, вона прикипіла до підлоги й не могла зрушити з місця, аж завололи п'яти.

– Уже перехотіла до туалету? – запитав Паперний.

Відчула, що справді вже не хоче, бо її увагу відволікла страшна картина – на сусідньому гінекологічному кріслі лежала неприродно бліда жінка, навіть коліна були білими. Її оголені ноги прив'язано шматками тканини до підніжок, а руки до поручнів крісла. Жінка хворобливо стогнала й повільно вигиналася. Люсі запаморочилося в голові, загуло й підкотила до горла нудота. Одна з сестричок підбігла, підтримала, довела до крісла.

– Не бійся, дитя. Розкажи краще, де це твій мужик? – заспокоював лікар.

Люся крізь пелену переляку розповідала щось, вилазячи на крісло, продовжила белькотіти, лежачи горілиць. Гінеколог слухав, вдивляючись у її очі, ствердно хитав головою. Жужу прип'яли традиційним як для абортів методом до гінекологічної розкаряки, використавши подерте задалегідь на стрічки простирadlo, легкими заспокійливими рухами зав'язуючи легковажні бантики.

– Подивіться, яке тіло, – без жодного еротичного натяку мовив спеціаліст із абортів.

– Гарне! Чудове! – погоджувалася медсестра, вводячи у вену наркоз.

– Ти, напевно, спортсменка? – питала інша, одночасно віддаючи команду: «Рахуй»!

– Так, – відповідала Люся й підкорювалася наказу. – Один, два... – голос тремтів.

На цифрі десять він став більш упевненим, страх куди й подівся, на «п'ятнадцять» – слова почали розтягуватися та вислизати з-під Людиного керування. І вже на «дев'ятнадцять» Жужа перестала будь-що усвідомлювати. Не пам'ятає, що було з нею у цьому світі,

та добре закарбувалося у хворобливій пам'яті те, що бачила в потойбіччі кетаміново-наркозних видінь...

... Упала-потрапила до глибокого темно-зеленого колодязя, куди повільно й дзвінко скрапувала вода. Кра-а-а-а-п, кра-а-а-а-п, кра-а-а-п, к-р-а-п!

Моторошно... Страшно... Гидко...

Людочка вперше відчула, що таке страх, як він смердить, як липне холодною вологою, як піднімає сторч волосся на потилиці. Він непрохано з'явився й заволодів усім тілом дівчини. Хтось невідомий, прозоро-непомітний поза межами слизької прірви-мішка казав: «Га-ло-ти-ко-ме, не-рі-ви-зи-ло, га-га-га?!?!» Людочка вслухалася до ломоти в бровах, та не могла зрозуміти, про що йдеться, хоча напевно знала, що говорять про неї. Відчувала шкірою жах від усвідомлення неможливості повернутися назад, у той прекрасний світлий світ, до якого звикла. Їй доводилося використовувати всю свою енергію й фізичну силу, аби не впасти на самісіньке дно кам'яної вічно холодної прірви. Люся розчепірила ноги й руки, вкарбувалася нігтями в слизьку мохову оболонку колодязя, аби втриматися на тому місці, де вона перебувала зараз. Відчула, як повільно сповзає по сірому слизу дедалі нижче й нижче й не має ніякої сили скерувати в інший напрямок невідворотне... «Кра-а-а-а-п, кра-а-а-а-п, кра-а-а-п. Ги-ду-ре-то-ве?!?!» – протяжно невідомою мовою манить колодязь. Люся пручається, але несвідомо втрачає рівновагу, зривається й летить донизу, туди, звідки, як вона знає точно, немає вороття. «Я вмираю! Я вмир-а-а-а-а-ю... Я вмираю?»

Дівчина чує свої крики – стогін пораненого звіра, тоді об неї вдаряється сильний біль, спочатку в голову, тоді відлунюється вниз колодязя, потім перекидається їй до живота. Нарешті, жінка усвідомлює, що це її стогін і її біль, і її «Гидуре-то-ве».

– З поверненням на орбіту! – чує десь над собою людську спотворену мову.

– Я вмерла? – вкотре повторює Жужа і не впізнає власного голосу.

– Усе добре! Ти жива... – Не видно, хто говорить. Люся намагається підвестися, її спиняє ота, з нездоровим рум'янцем.

– Треба полежати. Розігналася! Полежи! Тоді підемо.

– Куди? – Жужа не може віднайти притаманного їй тембру.

– До палати. Куди ж іще? – просто відказує санітарка.

– Навіщо мене запхали до криниці? – питає Люся.

Жінка у високій білій шапочці сміється. Люся чує поряд із собою стогін, повертає голову й бачить пацієнтку, не ту, яка була, коли її завели. Чорнявку. Волосся розпатлане. Ця стиха лається.

– У кожного по-різному, – розмірковує вголос санітарка. – Одні клянуть, інші хвицуються. Є такі, ось як ти, кричать: «Померла я, померла». Усе цей клятий наркоз. Придумали на свою голову. От як я була молода, то ніяких тих дурних наркозів не було. Прийшла дурепа, вишкрябали по живому, йди далі, череватій.

– То, може, й менше робили? – почулося по праву руку від Люсі. Там сиділа на кріслі, спустивши ноги донизу, ще одна, що відійшла від наркозу й підтримувала бесіду з санітаркою.

– Тю! Та я по живому більше двадцяти зробила, – без долі каяття зізналася медичка.

– Двадцять? – запитала Люся й відключилася.

За якийсь час прийшла до тям від нашатирю, що їй пхали під носа.

– Нічого-нічого, вперше воно завжди так. Тоді вбудешся.⁷

Хотіла заперечити, що не збирається більше цього робити, але санітарка перетворилася на суворого головнокомандувача.

⁷ Звикнеш (діал.)

– Встаєш потихеньку... Пелюшку – між ноги! Тримай! Обережно злазь... Тут дві сходинки... Так-так!

Ще не було шостої вечора, як Жужа стояла біля гардероба, очікуючи на когось, хто міг би видати їй речі й відпустити додому. Нарешті повз неї пропливла товста баба, пов'язана білою хустиною. Несла дві швабри й три порожніх алюмінієвих цебра. Люда, вкладаючи в прохання всю інтелігентність, попросила відкрити гардероб, аби забрати речі.

– Як це «забрати речі»? – чоловічим тембром запитала стара, помітно нервуючи. – На це потрібен письмовий дозвіл лікаря.

– Гаразд, зараз буде, – погодилася Жужа та гайнула на другий поверх, до ординаторської.

– Лікарі додому пішли, – оголосила медсестра, не відриваючись від книги.

– А як же бути?

– Ніяк не бути, йти спати. Завтра лікар вас відпустить.

– Але мені потрібно сьогодні, – в розпачі прошепотіла Люда.

Бідолашна дівчина обмірковувала, що його робити. Вона конче має бути вдома до восьмої чи дев'ятої години. Інакше її рідні про все здогадаються. Можна було подзвонити додому, придумати щось, але перезбудження не сприяло логічному й холоднокривному мисленню. Жужа будь-що мала покинути це трикляте місце. У коридорі на стіні сумно хизувався надщербленою поверхнею телефон-автомат, очікуючи на свої дві копійки. Люся подзвонила Каті, яка мешкала у цьому районі.

– Катко! Мені потрібна твоя допомога... Принеси теплий одяг і взуття до... гінекології.

Катя не розпитувала, що до чого.

– Буду о пів на восьму.

– Добре! – Люся вплелася в радісне очікування.

Аби не викликати підозри про заплановану втечу, пацієнтка прогулювалася коридором, ні на хвилину не випускаючи з поля зору входні двері, в які час від часу заходили відвідувачі, що приносили передачі рідним. За п'ять хвилин до сьомої біля дверей з'явилася товста санітарка із зв'язкою ключів.

– Зачиняємо! – пробасила, проходячи повз пару молодят, що сиділи в кутку.

Відвідувачі заквапилися і почали цілувати своїх жінок.

У Люсі стало серце, вона підбігла до санітарки.

– Чому закриваєте? Як? На ключ?

– А ви думали, ваші кобелі цілу ніч тут вештатимуться? – прорекла чоловіконенавистія.

– А чому в сім? Чому, припустімо, не у вісім чи бодай о пів на восьму? – не вгамовувалася Люся.

Санітарка, не вважаючи за потрібне відповідати на такі тупі питання, мовчки подивилася на годинник і почимчикувала до підсобки. Уже з дальнього краю коридору почувся остаточний вердикт:

– За три хвилини повертаюся і зачиняю!

Люся вдивлялася в довгий коридор, звідки мала з хвилини на хвилину з'явитися ключниця, переводила погляд на останніх відвідувачів, за якими зачинялися двері. До приходу Каті було ще півгодини...

Жужа, вмиць ухваливши ризиковане рішення, вискочила на засніжене подвір'я й дременула щодуху за трансформаторну будку навпроти входу до лікарні. Опинилася по кісточки в снігу. Чула, як за довгу мить зачинилися двері, як повернувся двічі ключ у щіліні, почала відчувати тілом свіже повітря. Серце тріпалося, сльози душили, ноги мерзли. Дівчина стояла, хапаючи дрижаки, прикрита легким квітчастим халатиком, який видавався надто лег-

коважним посеред лютої зими. Зненацька відчайдушність залишила її, Люда відчула себе нікому не потрібною, кинутою, обманутою, хворою. Їй заболіло всередині, ніби різнуло ножем, тоді вихлюпнуло, скло цівками по оголених ногах, розтопило червоним білий сніг...

Подруга підійшла до дверей лікарні на десять хвилин раніше запланованого. Люся перевела погляд на неї, коли почула, як хтось щосили шарпає двері раз, другий. З-за будки донеслося: «Катя! Я тут!» – і Катя шмигнула на голос. Не на жарт злякалася, побачивши Люсю в такому жалюгідному стані, але нічого зайвого не питала. Жужа, обтерши пекучим снігом литки, вдягала лижного костюма, черевики на босу ногу і в'язану шапку, не переймаючись, як вона виглядає у чужих речах.

– Завтра тобі все привезу, – кинула й пішки подалася додому.

Перше, про що запитали батьки, коли увійшла до квартири, було: «Чому так пізно з роботи?», – й відразу: «Де твоє пальто?» І хоч Люся зовсім не думала дорогою про те, як виправдає свій зовнішній вигляд, на питання негайно знайшла відповідь:

– Після роботи вирішили піти на лижах покататися. Мені колеги дали костюм. Я дуже стомлена... Наганялася... Піду спати.

Уночі Люся прокинулася від того, що її була пропасниця. Температура зашкалювала за сорок. Нестерпно боліло всередині. Дівчина корчилася й затискала рота рукою, аби не стогнати. Перелом прийшов під ранок – біль стихився, тіло розслабилося, сон пом'якшав. Молодість врешті-решт перемогла.

Швеція

Микола з кожним днем перебування на борту плавучого притулку дедалі більше замикався в собі, не обтяжувався розмовами з похнюпленою дружиною. Бубонів прокляття, лежачи на верхній полиці, не звертаючись ні до кого конкретно. Час від часу брався вчити англійську, прикладаючись до шкільних підручників, які притяг із дому. Психологічна напруга та нерозуміння між подружжям підсилилось ще й завдяки тому, що чоловік не гребував відбирати у дружини її двадцять щотижневих крон. Гроші повільно, але впевнено перекочували до його кишень.

– Потрібно мати бабло на кишені, – «по-фене ботав», відмовляючи Жужі, коли та просила видати п'ятака на купівлю шоколадного батончика.

На борту біженського притулку, по різних його закутках, стояли автомати з ласощами, чіпсами, пивом і напоями на кшталт кока-коли. І ті дрібні крони, які отримували біженці, закономірно мігрували в ці автомати. Саме через вітрину такого кіоску Людочка вперше познайомилася зі «Снікерсом», як їй ввижалось, найкращим взірцем людського винахідництва, божественним і неповторним продуктом, заміником будь-яких земних задовольень. З постійністю, гідною людини клінічно залежної, взялася виносити власну зарплатню та обмінювати її на цукерки. Скласти «бабло на кишеню» чоловік вирішив саме після того, як тижневі Люсині гроші були «з'ідені» нею впродовж двох днів.

Після тотальної заборони вільного споживання ласощів жінка вмить склала таємний і мстивий план контратаки. Кардинальні дії полягали у вичікуванні моменту, коли чоловік засне. Зі звичаєм гостротою слуху прислухалася зі своєї нижньої полиці до його дихання. Коли воно ставало рівномірним, коли не було чути жодного поруху, навшпиньках підкрадалася до піджака, який висів на цвяхові, вбитому у стіну, легенько, аби не зчинити шуму, запускала долоню в кишеню, неухильно дивлячись на чоловіка, вартуючи, щоб той не відкрив ненароком очі й не побачив її негідну поведінку. І ось, коли холодна п'ятикоронова монета затиснута у жмені, жінка прожогом вилітає з каюти й мчить, не спиняючись, до заповітного «Снікера».

Шоколад заковтує, не відходячи від апарата, раз по раз озираючись. Вона стоїть, зіщулившись, як невеличкий хижий звір. У такі хвилини сльози душать майбутню маму, але вона ковтає їх, солоні, перемішуючи з солодкою патокою, арахісом і товстим-товстим шаром молочного шоколаду.

* * *

Люсю мали везти до лікарні на медичний огляд. Напередодні візиту ввечері вона неабияк насолодилася, похлюпавшись донесочу в загальному душі. Їй, як єдиній представниці жіноцтва на кораблі, було видано ключ від душової, яким можна було замкнутися зсередини. Жінка чула, як до кімнати стукали й грюкали охочі чи то помитися, чи подивитися на оголену натуру. Вона лиш задоволено всміхалася та гучніше співала чудернацьку пісеньку, яка вмонтувалася їй у мозок, бо щоранку нав'язливо звучала з притулкових гучномовців.

Наступного дня прокинулася вдосвіта. Кімнатка ще не встигла добре освітитися сонцем крізь іржаву дірку-ілюмінатор. Почувши легкий стукіт у двері, бадьоро виборсалася з постелі. Цієї миті зрозуміла, що до лікарні їхати зарано. Стукотіння, що почалося легеньким шкрябанням, змінилося на гучне гамселення ногами по залізних дверях.

– Хтось стукає, – пошепки повідомила чоловікові, добряче перед цим потрусивши його за плече.

– То відчини. – Микола зі сну не зрозумів жінчиної тривоги.

Жужа вмить виконала наказ чоловіка. До кімнати увійшло двоє офіцерів поліції.

– Збирайтесь! – наказав один із них.

– Куди це? – обурився був Коля з верхньої полиці.

– Без коментарів, – лаконічно відповіли поліцейські й тут-таки вийшли у коридор.

Людочка кинулася до дверей, аби міцніше їх зачинити, але не змогла, бо страж закону вставив між дверима й опалубкою ногу в масивному чорному черевикові.

– Він тримає двері, – знервовано констатувала Жужа.

– Інструкція, – пояснив Микола, похапцем змінюючи одну футболку на іншу – чисту й не таку пожмакану, як нічна. Продовжував патякати, нацуплюючи штани: – Один турок мені казав, що шведи ось так приїжджають, коли мають перевозити в інший табір.

– У інше місце перевозить поліція? – Людочка мала рацію, адже поліція цим не опікується.

– Та біс їх знає... – випалив Микола перед тим, як залишити своє тимчасове пристановище.

Подружжя ще й не вийшло з каюти, лише відчинили двері, як поліцейські, троє верників, зиркнувши на руки українців, загули хором:

– З речами!

Людочка й Коля презирнулися, чоловік похапцем завантажив розкидану білизну до сумки. Валіза лишалася нерозпакованою відтоді, як вони заселилися на баржу «Стокгольм». Надворі на процесію чекав традиційний для шведської поліції «сааб». «У них що, інших машин немає?» – подумала Люся з неприхованою зневагою, яка відкарбувалася в неї на обличчі.

Підійшовши до авта, поліцейські жестами наказали Людочці й Колі покласти руки на капот і розставити ноги. Обшукували-обмацували, наче у гангстерських фільмах чи бойовиках. Людочка, торкаючись щогою чистого гладенького капота, дивилася на один із ілюмінаторів плавбази, звідки за нею спостерігала адміністраторка біженського притулку. Її очі волошково-фіолетового кольору були наповнені сльозами, і, здавалося, шведка поглядом перепрошує у Люсі за те, що так і не змогла влаштувати їй зустріч із лікарем.

* * *

У міському поліційному відділку під стіною яскраво-білої кімнати з великим пластиковим вікном сидить двійко розгублених мовчазних людей – Люда і Коля. Вони не розуміють, чому опинилися саме тут, що з ними робитимуть, які несподіванки чатують на них.

– Вони зачинили двері на ключ, – за двадцять хвилин цілковитої мовчанки Люся наважується порушити тишу.

– Не переймайся дурницями, – удавано спокійно відповідає їй чоловік.

– А якщо мені припече до туалету?

– То покличемо когось, – питання спантеличило Миколу, але він не піддавався на провокації дружини. – Усе! Розумієш, це все, – радісно зашепотів. – Тепер нам дадуть дозвіл, чує моє серце. Чи перекинуть до табору, більш придатного для життя. Ахмед мені розповідав...

Коля завчено переказував дружині історію Ахмеда-афганця, який їздив до товариша на північ Швеції в один із сімейних таборів. І які там дивовижні умови, і як там усі радіють життю, і таке інше. Людочка усвідомлювала, що ця розповідь – біженський міф, уквітчаний пахучими гіперболами, ліричними метафорами й нездійсненими фантазіями більшості втікачів. Розповісти притчу до кінця Миколі завадило втручання ззовні. Зі скрипом (чоловік і жінка від несподіванки виструнчилися) відчинилися двері, й до кімнати впахалися двоє абсолютно безтурботних, веселих юнаків, які не мали з собою жодного багажу. Один – типо-

вий скандинав. Біляве волосся, блакитні очі, високий на зріст. Інший – повна його проти-лежність: маленький, в'юнкий, чорнявий, із очима-вуглинками. На вигляд їм було не більше двадцяти років. Люся відзначила, що мимохіть усміхається, розглядаючи цих двох. Микола, насупившись, дивився на сусідів із підозрою, бо вони заважали зосередитися на власних думках, галасували й борсалися, щипали один одного, цибали по кімнаті, відчайдушно смія-лися. Нарешті Коля не витримав та, перекикуючи гіготіння, звернувся до дружини:

– Якого рожна ми тут так довго чекаємо? – демонстративно постукав черевиком об підлогу, показуючи, що нервує.

– Депортації! – випалив російською блондин, у вимові якого відчувався сильний при-балтійський акцент.

Микола остовпів від новини, потім хутко рвонув до дверей, шарпонував – вони не під-далися.

– Так зачинили-бо навмисно, щоб не втекли, – повідомив інший хлопець, не припиня-ючи веселитися.

Микола підбіг до вікна.

– Зависоко, – по-філософськи серйозно сказав чорнявий. – Ти не хвилюйся так. Далеко не депортують.

– Лише до Суомі, – додав схожий на скандинава.

– Ми вже втретє летітимемо, – подивився на друга маленький.

– Легітимете? – запитала Людочка.

– Так! І, наскільки я розумію, не лише ми, а й ви. – У кімнаті стало дуже тихо. – За годину, – додав, поглянувши на годинник.

– Вони не мають права! – засичав сполотнілий Микола, у якого тремтіли руки. Після кількох секунд внутрішньої боротьби його бліде обличчя почало вкриватися червоними пля-мами. – Людко! – звернувся до неї пошепки. – Ану, симулой положи... Падай на підлогу, – наказав, не підвищуючи голосу, від чого цей наказ прозвучав як жарт.

Людочку вразила пропозиція чоловіка, але вона була так зацікавлена юнаками, що від-махнулася від надокучливого Миколи й пересіла ближче до хлопців.

– Люся! – простягла руку для знайомства. – А це мій чоловік, Коля. Ми з Союзу.

– А ми з вільної Естонії, – гордовито промовив білявий. – Немає такої країни – Союз. Є імперія. Рандо!

«Що таке «рандо»?» – думала, всміхаючись, Люся. – «Можливо, це естонською, напри-клад, свобода чи воля, чи ще щось». Вона б іще довго міркувала, якби інший юнак не втру-тився:

– Так його звати. Рандо – це ім'я. А я Петя (саме так і сказав, не Петро чи Петя, а Петя, як говорять в українських селах).

Жінка зацікавлено допитувалася, що таке депортація, як проходить і що за собою тягне. Петя натомість розповів свою з Рандо історію.

Рандо – стовідсотковий естонець, чого не можна сказати про Петю, прізвище якого Популос. Рандо звертався до нього не інакше, як Піотрас. Петя – грек. Етнічний, бо всі дев'ятнадцять років прожив в Таллінні. І ось трохи більше року тому він познайомився з Рандо на призовній комісії. Їх мали ось-ось забрати до війська, а вони не хотіли захи-щати чужу державу, хоч ти лусни. Після знайомства дійшли висновку, що косити від служби – занадто просто, а непогано було б дременути подалі від тоталітарних умов існування. Наступного дня, маючи детально розроблений план дій, спокійно поїхали до Карелії... в ліс... по гриби...

– Отак, пішки-пішки, дійшли до фінського кордону, – оповідку про нелегальний пере-тин кордону, кримінальний злочин, Петя викладав, як гумореску.

Рандо перебивав його, намагаючись і собі вставити слово.

– Через советів прочкурнули, а фіни пов'язали.

– Питають: що це ви, хлопці, тут робите? – вів далі Петя, не зраджуючи сатиричній манері. – А ми, як ті ягнятка: «Грибочки збираємо». Ну, вперше нас депортували назад до Естонії тижнів через два, – хлопець замислився й подивився на друга.

– А за півроку ми знову пішли. Аби цього разу нас не взяли, були обережніші. У Гельсінкі здалися поліції. Кажемо: «Ой, врятуйте! Нас у гарячі точки направляють, а ми не хочемо помирати за чужу державу», – сміються, хапаючись за животи.

– Нас везуть у табір. Ми там сидимо недовго. Тоді визнаємо, що нас ось-ось можуть назад турнути, бо з такими легендами тут тисячі сидять. Ну, Рандо десь довідався, що можна в Стокгольм завітати. Ми й попхалися.

– Нас протримали півроку й два місяці тому вислали додому. Бо не було ніякої візи. То була друга депортація.

– Цього разу ми вже з візою приїхали.

– Але шведську візу фіг купиш, ми й придбали фінську. А самі знову до Швеції, де вірогідність залишитися вища.

– Та й країна не така рогульна, – виголосив Рандо.

– Рогульна? – перепитав Микола, який долучився до прослуховування естонської саги.

– Ну, фіни – лосі, – констатував Рандо.

– Лосі?

– Та яка різниця, – швидко промовила Люся й повернулася до перерваної розповіді.
– Далі!

– Що далі? Тепер ми тут.

– Чому?

– Тому що віза у нас лише фінська, а ми у Швеції, – наголошуючи на кожному слові, розтлумачив Петя. – Думаю, у вас схожа історія.

– Так, – підтвердив Коля.

– Вони все правильно роблять, – розмірковував Піотрас. – Не мають права розглядати наші справи. Але ви не хвилюйтеся. На батьківщину ще не поїдете, – підморгнув.

– Будемо в Суомі, – хлопці плеснули один одного в долоню.

Людочка всміхнулася до чоловіка, але не побачила на його обличчі радості.

– Ти чого? Усе ж добре. Таки краще, ніж на тій баржі. На цій оптимістичній ноті двері до кімнати різко розчахнулися.

– Піотрас Популос! – по складах зачитав із папірця поліцейський, який зазирнув до кімнати.

Петя артистично послав повітряний поцілунок і вийшов. За кілька хвилин викликали Рандо. Микола почав нервово щось шукати в чималій спортивній торбі, крекчучи й стиха матюкаючись. Тоді випростався, простягнув Людочці половинку леза «Нива» зі словами:

– Якщо спочатку викличуть тебе, то різ вени відразу. А якщо мене, то коли всі вийдуть.

Людочка мала намір послати чоловіка у місця, куди пристойні люди не ходять, але офіцер поліції став їй на заваді, оголосивши:

– Бабенко... – Жужа обережно тримала в долоні гостре лезо. – Микола.

Жінка залишилася сама. Час для неї потягся киселем, язик набубнявів, кінцівки стали ватяними, у голові не було жодної думки. Дивилася на сіру сталь леза, перечитувала великі літери, які склалися в незрозуміле цієї миті слово «Н И В А». Тоді вайлуватو підійшла до вікна й обережно поклала на підвіконня улюблене знаряддя самовбивць.

– Щоб ти здох! – вимовила вголос.

Хотіла ще поміркувати про вчинок чоловіка, але її перебування в цій кімнаті добігло кінця.

– Виходьте, пані! – ласкаво звернувся до неї симпатичний поліцейський.

Микола мало не луснув від злості, коли побачив Жужу, яка вийшла з поліційного відділку неушкодженою. Хлопці вже сиділи у синьому мікроавтобусі з написом «POLIS» і крізь вікна спостерігали, як ведуть Людочку. Микола не сказав ані слова дружині, так само вчинила й вона. Відчувши гнів і розчарування чоловіка, почувалася найбільшою зрадницею на землі.

Естонці, що не мали мовних перепон, спілкувалися з суворими на перший погляд шведськими поліцейськими. Розповідали їм смішні побрехеньки, а ті час від часу посміхалися, намагаючись робити це якомога непомітніше. Людочка, абстрагуючись від думок про нездійснену спробу зрежисованого Миколою самогубства, поринула в мелодику незрозумілої їй мови.

Жужа поставилася з повагою до першої в її житті депортації. «Небагато хто може похвалитися, що його депортували. Буде про що розповісти онукам», – посмакувала припущенням, наче з'їла шоколадну цукерку. І відразу їй відлягло від серця, закортіло, аби хтось пригорнув, розрадив. Тихцем подивилася на чоловіка, який цієї миті здався їй беззахисним і самотнім, хоча всім своїм виглядом намагався випромінювати холод і напругу. Жінка вже й думати забула про нещодавню ненависть до коханого, потяглася до нього, притулилася ледь-ледь, ніби боялася сполохати, поцілувала в неголену щоку й тихенько-тихенько промовила:

– Не сумуй, – хоча знала, що він не сумує, а гнівається. – Я з тобою.

– Це добре, – зітхнув, як дитина після довготривалого плачу, вслухаючись у теревені естонців.

Їх підвезли впритул до літака. Машина загальмувала біля трапу, на останній сходинці якого, просто біля дверей лайнера, юрмилися стюардеси, заглядаючи з-за плечей одна одній, аби побачити диво дивне – живих біженців.

– О, які курочки! – прицмокнув Рандо, користуючись зрозумілою для українців мовою, й одразу потім продовжив естонською.

Вірогідно, охарактеризував стюардес якнайкраще, бо поліціанти презирнулися й один, закопиливши губу, протягнув: «О-ля-ля!» Група ланцюжком посунула вгору. Першим підіймався поліцейський, за ним – пара Рандо-Петя, потім ще один поліцейський, далі – Людочка з Миколою. Ззаду йшов третій, із грубою червоною текою. Охоронці, озброєні пістолетами у гарних блискучих кобурах. Перший перевірів, чи нема в салоні сторонніх речей і людей.

– Боятися терористів, – посміхнувся Петя.

– Шукають спільників, – додав Рандо й гукнув щось шведу, який саме заглядав під сидіння.

Той глипнув на хлопця, вишкірив зуби в широкій усмішці й пробелькотів відповідь, яка залишилася для українців таємницею.

Біженців провели у самий хвіст літака й усадили по двоє на останніх рядах. Поліцейські сіли попереду них, щоб у разі непередбачуваних дій депортованих вчасно й оперативно зреагувати.

– Зараз оголосять посадку, – повідомив етнічний грек.

Йому було до вподоби показувати обізнаність і досвідченість. Жужа дивувалася всьому, що він казав. Це підбадьорювало Петю викладати щораз нові карти перед дилетантами у біженських справах.

Під час польоту поліцейські пригощали депортованих солоними горішками, цукерками та напоями, які брали з рук шведських стюардес. Людочку безперестанно мутило й політ минув для неї наче уві сні, хоча добре пам'ятала, що й хвилини не спала. Чула сміх і бубоніння таллінців, які перемовлялися з супроводжувачами. Подеколи Піотрас встигав перекласти зміст розмов російською. Регочучи, повідомив, що шведи фінів величають лосями. Людочка не надто зрозуміла, в чому криється гумор.

У Гельсінкі депортованих висаджували згідно з правилами безпеки. Біженцям дозволили торкнутися землі лише після того, як літак звільнився від законослухняних пасажирів. Шведські поліцейські в синіх уніформах передали теку та людей у кількості чотирьох осіб фіну в зеленкуватому костюмі. Як тільки шведи пішли, зодягнений у хакі щось буркнув собі під ніс. «Що?» – запитала Людочка Петю самим лише поглядом.

– Каже, що шведи – лосі, – прошепотів Рандо.

Реф'юджі пирснули й, стримуючи сміх, уважно подивилися на фіна. Довготелесий чоловік в окулярах із круглими скельцями вирішив, що іноземці нервують, тому великодушно дозволив висміятися вдосталь, підбадьорюючи новоприбулих диригентськими жестами. Після заповнення нескінченної кількості формулярів четвірку супроводили до мікроавтобуса, який помчав біженців до чергового притулку.

Найкоротша тимчасовість

Брунатна багатоповерхівка на околиці фінської столиці нагадувала найрозповсюдженіші взірці бетонного радянського архітектурного мистецтва. Усі дев'ять панельних поверхів архаїчної висотки вщент заповнили люди різних національностей, мастей і віросповідань – біженці. Аби не досить сумнівна публіка, притулок був би подібний на дешевий готель. Як у будь-якому готелі, біля входу, за дерев'яною перетинкою, вартував адміністратор. Він без особливих емоційних сплесків видав подружжю Бабенків ключі з написаним на брелокові номером. Знесилені фізично й морально, переселенці піднялися на шостий поверх. Коля з острахом взявся за ручку дверей. Боявся, що вони знов потраплять до задурливого темної кімнатки без вікон. Побойовання виявилися марними – двадцять квадратів яскраво освітлювалися, були вмебльовані м'яким, майже новим диваном, який до того ж розкладався; невеликим, доволі вишуканим журнальним столиком і буржуазним торшером, який робив готельний номер по-домашньому затишним.

– Боже! – закричала Людочка, кинувшись на шию чоловікові. – Тут є душ!

– Непогано! – промовив Коля та, відсторонивши екзальтовану дружину, вклався на диван. – Я б чогось похрумав.

«Ми також голодні!» – думала вагітна за себе й за дитину. «Чому він не турбується про мене, адже я ношу його маля? Його дитина хоче їсти, а він говорить і думає лише про себе», – подумки скаржилася, стоячи у душі під приємними теплими струмочками. На піку насолоди відчула неприродну втому, від якої затрусилися коліна. Не могла дихнути через спазм у животі – дитина знову виструнчилася, розтягаючи материнське тіло врізнобіч.

– Зараз, зараз, поїмо щось... – спазматично видихаючи, прошепотіла Жужа та навприсядки видряпалася з туалетної кімнати.

Чоловік не реагував на зовнішні подразники, безтурботно спав чи вдавав, що спочиває, вкрившись із головою м'якою смугастою ковдрою.

– Колю, Коль! – Люся намагалася розбудити його. – Я не можу, – тихо сказала і так само тихо заскиглила, до болю кусаючи губи. – Я хочу їсти, – ще тихіше, вкладаючись на підлогу, аби розслабити м'язи живота. – Він хоче їсти, – зовсім нечутно додала, коли малюк заборсався, вимагаючи поживи.

«Треба чогось випити, може, стане краще, – зиркнула на валізу й перевела погляд на канапу, де спочивав чоловік. – Головне не розбудити, бо не дозволить».

Люся, трохи відлежавшись і впоравшись із нападом, пересилиючи біль і втому, підвелася, вдяглася, потай витягла з багажу пляшку шампанського та вийшла з кімнати. Вона повільно побрела темним коридором-стометрівкою.

Що далі просувалася, то явніше нанюхувала неповторний запах свіжого варива. Дійшовши до єдиного освітленого острівця, яким виявилася загальна кухня, мало не підскочила від радості. У зачовганій цитаделі гурманів-любителів якийсь бовдур залишив без нагляду чималий казан. Булькання звабливо манило до себе голодну істоту. Жужа підійшла ближче, несвідомо облизнулася і... розгублено озирнулася. Діяти потрібно було швидко, а страва була гаряча, можливо, ще й не доведена до готовності, але то дрібниці. Головна перепона – Людочці не було в що й чим нагребти. Лихо, та й годі! Повертатися до кімнати не було сенсу, там все одно не існувало знаряддя, схожого на ложку. Вирішила акуратно відбити горлечко пляшки, зробивши з неї бодай якусь тару. Гарячково міркувала, об що краще грюкнути, щоб не рознести пляшку вщент. Кинула погляд у бік виходу й здригнулася від несподіванки, аж кліпнула очима. У дверях стовбичила здоровенна жінка жебрацької зовнішності: чорноока, з розкуйовдженим блискучим волоссям кольору воронячого крила. Упіймавши погляд Люсі, простягла масну руку до пляшки, тицьнула себе в груди, потерла пальцями – жест, який мав

означати «мані». Отже, вона пропонувала Людочці гроші за шампанське. «Зрозуміло», – в українці прокинулися печерні інстинкти, які підштовхнули вказати пальцем на баняк, тоді підняти пляшку й, плямкаючи ротом, додати для більшого розуміння «ням-ням». Циганка, ні сіло ні впало, голосно заверещала, вигукуючи кудись у коридор імена:

– Флорій, Нікузор, Думіка-а-а-а!

За мить кухня наповнилася одноплемінниками крикухи. Трійко дітей свердлили поглядами Людочку, чоловіки перешіптувалися з чорноокою, яка після погоджувальної ради взяла пляшку, подивилася лагідно на Жужу, приклала долоню до її невеличкою живота й захитала головою, співчутливо зітхаючи. Знову крикнула, після чого малі зникли з кухні.

– Руска? Ти руска дівка? – поцікавилася.

– Так! – відповіла Люся, тоді згадала естонців з їхнім патріотизмом і додала: – Українка! З України!

Чорнявка метельнула головою, мовляв, знаю, бахнула себе в груди кулаком:

– Руминська. Бухарест.

– Ви з Румунії! – зраділа Люда, ніби їй щойно сповістили, що вона знайшла сестру.

Румунка з захватом повідомила: «Три кіндер», маючи на увазі, що в неї троє дітей. «Напевно, ті, які щойно забігали сюди», – подумала Люся й з любов'ю подивилася на каструлю. Вона б охоче поспілкувалася з товстухою, але в неї запаморочилося в голові. Румунка ледь встигла підхопити нову знайому. Всадила Жужу на стілець і почала махати перед нею не надто чистим фартухом, при цьому не забуваючи голосно кликати своїх. За мить до них набіг найменший із невеличкою емальованою каструлею та черпаком.

– Сан... е-е-е... сина, – нагрібаючи страву з баняка в каструлю, похвалилася товстуха Люсі, яка потроху оклигувала.

Вагітна схопила похололими пальцями посудину та почалапала до своєї кімнати. Її наздогнав найстарший хлопчина, тицьнув під пахву четвертину хлібини та поклав до кишені джинсів-бананів ложку. Розтиснув кулачок й простягнув десять фінських марок. Люда не мала як узяти, тому малий запхав купюру їй в іншу кишеню й показав, ніби щось п'є з уявної пляшки.

– Гроші за шампанське? – здогадалася Люся. – Але ж... – багатозначно подивилася на румунську страву.

– Шампань, – вищирився малий.

Тоді зробився серйозний, показав на каструлю, потім на свою кімнату.

– Добре, принесу! – відповіла Жужа з усмішкою, зрозумівши, що просять повернути посуд.

Люда голосно чавкала, низько схилившись над журнальним столиком, на якому стояла каструля. Їдло падало в шлунок спочатку важкими куснями, тоді, потроху заповнюючи простір, почало лягати рівними м'якими шарами. Миколу розбудив чи то стукіт ложки об стінки каструлі, чи запах. Страва вирізнялася багатогранністю духмяних трав, усіляких приправ і спецій, так що звичайна картопля з овочами видавалася вершиною кулінарного мистецтва. Лише тепер, коли чоловік роздивлявся, як вона наминає за обидві щок, Люся жахнулася, що втовкла півкаструлі. «Ой, мій Коля голодний. Як же я про нього не подумала?» – відверто здивувалася, щиро простягаючи емальовану посудину тому, за яким вона має бути як за кам'яною стіною. Представник сильної статі взявся до поглинання їжі з неприхованою жадібністю. За хвилину вигрібав рештки з дна, виразно шкрябаючи ложкою. «Шкода, що каструлька замала, голова не влізе», – подумала дружина, дивлячись на свого судженого. Вона мала чудовий настрій. Тепер жінка могла з легкістю віддатися сну. Микола розклав диван, влігся біля дружини, щільно притуляючись до її спини.

– Хто це тобі дав? – запитав, позіхаючи.

– Румуни виміняли за шампанське, – вирішила змовчати про десять марок.

Микола схопився, невдоволено гаркнув:

– Та ти знаєш, скільки коштує шампанське, а скільки цей... – подивився на посудину. – Суп... – додав зневажливо.

Розманіжена Жужа згадала про обіцянку повернути каструлю, але не змогла примусити себе підвестися з нагрітої місчинки.

Наступний ранок видався сонячним і багатообіцяючим. Людмила зіскочила з ложа, поцілувала чоловіка в ніс, підхопила посуд, помила його в умивальнику й подалася дякувати за вчорашню вечерю. Микола довго потягувався, жмурился на сонячних зайчиків і смачно чухався.

– А тут зовсім непогано. Ми вдома за таку хату всю зарплатню вивалювали, – розмірковував задоволено, коли щаслива Людочка повернулася.

– Тут дуже файно, – підтвердила. – Зараз підемо до магазину, щось прикупимо... – жінка показала виручені за алкоголь гроші, але не встигла договорити, як у двері стукнули.

Раз...

За хвилику другий...

Подружжя закам'яніло, по обличчях пробігли тіні, німе питання «Знову?» застигло на губах. І хоча до їхньої оселі могли грукати будь-які люди, українці знали стовідсотково, що це «прийшли за ними». Микола з невдоволеною мармизою відчинив. До кімнати бадьоро ввійшов юнак у червоній бейсболці. Він широко всміхався, також мружився на сонце, яке заповнило кімнату, та говорив ламаною англійською:

– Збирайтеся, панове, їдемо, – зиркнув на нерозпаковану валізу, хвацько підхопив її та виволік із номера, підморгнувши Людочці. – Я чека-а-а-аю внизу-у-у-у! – гукнув із коридору.

Микола повільно натягав на себе одяг, Людочка швидко зносила з ванної кімнати розставлені там півгодини тому предмети особистої гігієни. Мовчки пакувала їх до сумки.

Невеличкий мікроавтобус кольору занадто мокрого асфальту був по вінця забитий багажем. З українськими біженцями їхали двоє іранців, які досить добре говорили російською, й один чоловік, що весь час мовчав, тому дізнатися про його національність чи з якої країни він родом було непросто. Іранці повідомили, що усіх везуть до містечка Валкеала, на схід від Гельсінкі.

– А я так хотів жити у столиці, – як звістку про смертельний вирок вичавив із себе Коля.

– То потрібно було вчора сказати. – Іранець пояснив, що переїзд – справа добровільна. – Зараз запізно, – вказав на порожню гладеньку трасу, якою мчали вже хвилин двадцять.

По обидва боки від магістралі стіною вилазили із мерзлої землі непрохідні соковито-зелені хвойні ліси. Доволі часто дорогу перебігав вгодований заєць, тоді авто гальмувало, водій давав змогу тварині дістатися на інший бік неушкодженою. Людочку здивували дорожні знаки, на яких були зображені лосі. Не стримуючи сміху, вказала чоловікові на один із них. Той вимушено посміхнувся, згадуючи шведів, що називали фінів лосями, і фінів, які так само відгукувалися про найближчих сусідів.

– Вони часто вибігають на дорогу, спричиняють аварії, – почав розтлумачувати іранець. – Такі знаки є лише тут і в Швеції.

Людочка пирснула. Іранець суворо на неї подивився.

– Скажи своїй дружині, що це не смішно, – звернувся до Миколи.

– Сам скажи, – різко відповів той.

– У нас не заведено звертатися до жінки, – пояснив іранець.

– А в нас заведено, – Микола був невблаганний.

Жужа сповнилася гордості, що чоловік за неї заступився. Відверто всміхалася своїм думкам. До самої Валкеали в авто панувала млосна тиша.

Люся згадувала, як вони з Миколою захопили Австралійську амбасаду в Москві, й від цих споминів їй кортіло сміятися ще дужче.

Початок тернистого шляху

Москва тоді зустрічала потенційних утікачів холодно. На початку листопада 1987 року в Першопристольній накрапав дрібний дощ, морозяний вітер розвівав на Люсі поли бавовняного жовтогарячого плаща, що його орендував у друзів Микола. Дівчині було занадто зимно, аби невимушено спілкуватися з супутником. А той не припиняв патякати. «Авжеж, нацупив на себе зимові речі, як то кажуть, хоч комусь пощастило», – міркувала Люда. На додачу до світло-блакитних джинсів-бананів, широчезних у колінах і завузьких в області гомілок, – смугастий синтетичний светр із величезним розчепіреном орлом на грудях і грубий бушлат на розпаш, бо у пальті була поламана блискавка. Пара виглядала нетипово для советського громадянина кінця вісімдесятих, чого й домагалися Бабенки. На них раз по раз оглядалися столичні мешканці та гості Білокам'яної.

– Куди? – запитав Микола.

– До посольства, куди ж іще? – відповіла Люся, у якої цокотіли зуби.

– Ти боїшся? – здивувався хлопець.

– А ти?

– Чого тут боятися? – ледь чутне тремоло в голосі дисонувало з виголошеною фразою. «Боїться! – підсумувала Люся. – Я просто змерзла, а він боїться».

– Пішли до Австралійського, – витягла з наплічника заздалегідь куплену карту Москви з усіма вказівниками й, відкривши на потрібній сторінці, закладений чотирикопієчним тролейбусним талоном, тицьнула пальцем в адресу.

Дісталися потрібної вулиці більш-менш швидко, спеціально для конспірації вийшли з підземки на одну зупинку раніше й рушили до об'єкта пішки. Будівля з зірковим прапором на даху знаходилася в тихому провулку. «Дисиденти» спинилися, коли до амбасад залишалося сто кроків, здалеку уздрівши біля вхідних дверей міліціонера. Представник силових структур стрімко розвернувся до них обличчям, чатуючи на небезпеку. Дівчина несподівано голосно засміялася, так що луна понесла її сміх безлюдною вуличкою, й чітко виголосила рафінованою вимовою:

– Ай сей йес! Ай сей йес!

Обхопила розгубленого Миколу обома руками за шию й притислася до нього в палкому закордонному поцілункові. Міліціонер перевів погляд на двох чоловіків у сірих однакових пальтах, що рухалися до будівлі з іншого боку вулиці.

– Усміхайся, телепню! – прошепотіла Люся до свого хлопця.

Микола підкорився наказу, зареготав на всі зуби, обнімаючи Люду, театральнo заграючи із нею, що мало означати західноєвропейську розкутість і плювання на загальноприйняту радянську мораль.

До дверей двадцять кроків... Ті двоє у пальтах приблизно на такій самій відстані. Люся помічає, що міліціонер добряче нервує, переступаючи з ноги на ногу, глипає поперемінно то на них, то на тих двох.

– Хай! – весело кидає Жужа охоронцю й без вагань хапається за ручку дверей.

Міліціонер чемно всміхається і просить показати документи... у тих двох «сірих», які також щойно підійшли. Бабенки, дякуючи роздвоєнню уваги охоронця, опиняються всередині посольства. Хлопець голосно видихає з легенів повітря й гепається на м'який шкіряний диван у невеличкому холі. Люда тамує прискорене серцебиття, оглядається навсібіч, помічає східці, що ведуть до скляних загородок. За склом стоїть кілька чоловіків і жінка. Вони уважно роздивляються відвідувачів. У них на грудях, на білосніжних сорочках, пришпилені бетлики, люди дивляться ясними, не зацькованими поглядами, всміхаються невимушено й привітно. Микола не помічає їх, бо сидить спиною до східців. Від вхідних дверей долинає

лайка, міліціонер намагається стримати двох молодиків у пальтах. З підсобного приміщення вискакують ще троє в цивільному. Вони, не звертаючи уваги на псевдо-іноземців Люду і Колю, мчать на допомогу «метрдетелю». За кілька хвилин боротьби біля дверей силовикам вдається відтіснити непроханих гостей надвір. Звідти чуються погрози міліціонерів і поодинокі вигуки про допомогу, ймовірно, не міліціонерів. Людочка переводить погляд на Миколу, аби сказати йому, що треба йти сходами нагору до працівників за склом. Здрагається, бо бачить велетня-коханого з закинutoю назад головою – з його носа юшить кров, Микола прикладає картату хустинку до обличчя й колоритно шморгає. «Не витримали нерви», – монотонно підсумовує Люся й вирішує йти сама.

– Чи можу я вам допомогти? – зненацька лунає за спиною у Людочки ніжний жіночий голосок.

Це говорить граціозна шатенка у блакитній накрохмаленій сорочці, синій завузькій спідниці середньої довжини та елегантних черевичках на підборах. Вона схожа на стюардесу. Її зовнішній вигляд викликає довіру. Жужа інтуїтивно відчуває, що потрібно тікати від красуні, бігти східцями догори. Дівчина має намір відмовитися від допомоги, але Микола фальцетом вигукує:

– Ми просимо політичного притулку!!!

Жінка в уніформі емоційно ніяк не реагує на заяву, на її обличчі не здригається жоден м'яз. Без зайвих слів вона підхоплює Миколу під лікоть й, люб'язно щебетучи та гіпно-тично всміхаючись, веде вузьким затемненим коридором. До ошелешеної Людочки стрімголов підлітає особист у штатському одязі таких самих кольорів, як і в красуні, оперативно хапає Жужу за барки й безцеремонно волоче слідом. За скляною перетинкою зчиняється метушня, австралійці голосно обурюються і стукають долонями у шибку. Що далі дивний квартал просувається коридором, то меншою стає гучність.

Людмила Олегівна Жужелиця бачить, як її коханий разом із красунею розчиняється у напівтемряві. Сама опиняється в тісній кімнаті з загратованим залізним мереживом вікном. Кадебіст безапеляційно штовхає дівчину на стілець навпроти себе, сам умощується на краєчок письмового столу. Жужа миттєво згадала старі художні фільми про чекістів. Там слідчі полюбляли сидіти саме так, на краєчку стола, звисивши одну ногу. Ляшка офіцера виглядає неприродно товстою, бо притислася до деревини. «Зовсім м'язів немає», – Люсі бозна про що думається в цей історичний момент. З-під синіх штанів чоловіка біліють шкарпетки з написом «Adidas». «Ого! – прикидає Людочка. – Такі у форців півзарплати коштують».

– Ти, що, падло, сісти хочеш!? – зверхньо запитує поціновувач речей фірми «Adidas».

– Та ні, дякую, я вже сиджу, – жартує Людочка. Кидає зухвалий погляд на сіре обличчя «начальника» – й одразу перепрошує за недоречні зауваги.

Чоловік, важко дихаючи, нахиляється над Люсею, його голова опиняється за кілька сантиметрів од її обличчя. Зазирає у вічі й випалює:

– Ти, блін, хочеш, аби мої діти по світу з торбами пішли?

– Ні! – відказує чесно, бо дійсно нічого не має проти його дітей.

– Мовчати! – вигукує, різко грюкнувши рукою по столу. Людмилі робиться лячно, але на мить. Зненацька згадує статтю у «Літературці», вирівнює спину, для годиться втягує щоки, закидає одну ногу на іншу, метляє головою, аби відкинути волосся з лоба, й зухвало вимовляє:

– Я протестую проти свавілля. Я знаходжуся на території Австралії, тому розмовлятиму лише з австралійським послом.

– У дупі ти знаходишся, а не в Австралії... – чоловік промовляє кожне слово, тамуючи напади сміху. – Твоя Австралія – там, – показує на вихід і праворуч. – Там, за склом... А тут, любцю, наша територія, радянська...

Поки він веселився, Людочка все розклала по полицях: «У посольствах влаштовані засідки, аби жоден советікус не зміг потрапити на терени іншої держави. Ясно. Прокол».

– Ви хотіли підірвати посольство? – цілком серйозно запитує кадебіст, різко припинивши гиготіти.

Людочка, без зайвих передмов, лаконічно викладає план своїх дій, згідно з яким вона та її бойфренд готувалися лиш до того, аби попросити в Австралійському посольстві притулку.

– Навіть не те, щоб політичного, а... ну, ви самі розумієте, скрутне економічне становище, те-се... – пояснювала.

Особіст нічого не записував, слухав, милуючись візерунчатими ґратами. Вислухавши розповідь затриманої, потягнувся до зеленого телефонного апарата без диска набору й зняв надтріснуту рурку. Сказав лише:

– Так. У мене також, – й легенько поклав слухавку на місце.

За кілька хвилин до кімнати втелюючись Микола зі «стюардесою». Навколо його носалися засохла кров, і тепер він виглядав як жертва тортур. Тендітна жінка аристократичної зовнішності та небезпечної професії, затягнувшись цигаркою, прошипіла фразу, що починалася матючинням, аналогії якого Людочці доводилося чути лише двічі у житті від п'янючих люмпенів. Ошелешивши українців, повела далі:

– Зараз, не відкриваючи пельок... Так, своїх смердючих пельок, ви, придурки, виходите з посольства, не оглядаючись, зі щасливими мордами, чалапаєте чимдалі та якнайшвидше. Якщо після того, як ми виведемо вас, ви почнете самодіяльність... – подивилася на напарника, який із захватом слухав, а після паузи колеги підхопив промову, як собака кістку, та по-підлабузницькому продовжив:

– Буде складено рапорт, що ви хотіли вчинити теракт у приміщенні посольства.

На підтвердження своїх намірів перегнувся через стіл, на якому сидів так само, як і на початку розмови, рукою відкрив шухляду й, кречучи, витяг звідти темно-зелену (такий колір іще називають пляшковим) закорковану пляшку. Утікачіне-вдахи Коля й Люда в унісон ствердно хилитнули головами.

Шатенка взяла під руку Миколу й, усміхаючись, повела його до виходу, муркочучи про переваги соціалістичного устрою життя. Жужа волоклася слідом, відчувала міцне стискання на передпліччі. Її супроводжувач вишкірявся, зображаючи безтурботність. Дівчина розуміла, що ці особісти-кадебісти перелякалися не на жарт, бо ж навіть не запитали в них документів чи паспортних даних.

Коли опинилися надворі, молодий міліціонер, що охороняв вхід до посольства, і собі гаркнув на них:

– Козли смердючі, через ваші вибрики відпустки позбудуся, – кулаком штовхнув Людочку в спину.

Микола, не звертаючи уваги на потурання коханої, подався геть, запхавши руки до кишень та згорбившись у три погібелі. Йшов надто швидко, Люсі доводилося бігти підтюпцем за ним, аби втриматися поруч. Відійшовши далеченько від посольства, Микола почав дорікати Люді за невдачу, але насолодитися цим заняттям вповні завадило таксі, яке наздогнало пару. Зупинилося та випустило австралійку, ту, яку вони бачили у посольстві. Іноземка передала грубезний жовтий конверт і заскочила назад до авто. Микола вихопив пакунок, запхав під светра та пришвидшив ходу.

Роздивлялися папери в потязі. Вирішили повертатися додому, відкинути ідею штурму інших амбасад як нездійсненну. Висоталися морально, й плани йти до кінця здохли самі по собі, причому чоловік відмовився від них першим. Зачинилися у вбиральні через півгодини після того, як потяг рушив із місця, похапцем розірвали конверт й витягли стос різноколірних папірців, віддрукованих латиною.

– Це анкети.

Людочка з інтересом вдивлялася в документи, намагалася перекласти написане. Вона ж бо трохи знала англійську, принаймні у школі мала тверду п'ятірку, але про що йдеться, достеменно зрозуміти не могла.

– Що тут написано? – питав Микола, водячи пальцем по реченнях.

Дівчина вихопила один аркуш, перевернула його і виявила текст російською: «Анкета на проживання в Австралії». Серед п'ятдесяти двох пунктів віднайшли такий: «Репатріант повинен п'ять років прожити у незаселених районах Австралії». Остання сторінка угоди закінчувалася тезою: «Заяву про надання виду на проживання в Австралії буде розглянуто протягом трьох-п'яти років». Микола знависнів, хотів жбурнути папери до унітаза, але у двері загрюкали й Людочка запхала їх до наплічника.

Додому Люся повернулася виснаженою як ніколи.

– Як відрядження? – запитали домашні, які були впевнені, що їхня дочка їздила саме у відрядження.

– Добре! – кинула. – Піду спати, бо втомилася. – Поцілувала батьків й, на ходу роздягаючись, побрела до своєї кімнати.

– А їсти? – навздогін запитала Ірина Романівна.

– Вона ж просила не турбувати... – став на захист дочки тато.

* * *

Панночка Жужелиця спала й бачила сни, сумбурні та дивні. Ось сидить вона у буцегарні, а то відразу – у пустелі змагає від спраги. Потім мчить супер-кабріолетом по магістралі невідомого мегаполісу. Волосся її розвівається... Слідом біжить Микола й простягає до дівчини руки, але вона не переймається дрібницями. Віддаляється геть. Чує, як він гучно плаче й кличе її, відчуває, як він схлипує десь поруч, навіть може побожитися, що на неї крапають його гарячі сльози. Але як? Вона ж у машині, а він он де... Дівчина повертає голову назад. Помічає, як далеко-далеко її коханий перетворюється на нечітку крапку, яка не припиняє схлипувати. Жужа усвідомлює, що це сон, і тому наказує собі прокинутися. Розплющує очі й бачить татуса, який на колінах стоїть перед диваном. У нього вологе обличчя. Люда схоплюється й з силою обнімає батька. Їй ввижається щось страшне. Не може збагнути, чи це продовження дурнуватої сну, чи сталося щось невідворотне.

– Мама? – з острахом запитує дочка.

Тато хитає головою на знак заперечення й піднімає руку з затисненими в ній різнокольірними папірцями.

– Ти хочеш нас покинути? Хочеш їхати назавжди? Ти розумієш, Людочко, що таке еміграція? Назавжди...

Люся відкидається на подушки й полегшено зітхає. Перевівши подих, піднімається й радісно щебече до батька:

– Що ти собі видумав, та? Ну, що ти собі видумав? Це так, папірці, – вихоплює аркуші з рук Олега Тимофійовича та дрібно шматує їх.

Поки вона це робить, її мозок працює у шаленому ритмі, видумуючи, чим би заспокоїти тата. Знаходить вихід – потрібно відволікти його увагу іншою новиною. Якоюсь сенсацією. Приємною.

– До речі, я мала вам із мамою сьогодні повідомити... – примружилася. – Ми з Миколою вирішили одружитися, – осяйна усмішка.

Тато про всяк випадок запитує:

– Ти нікуди не поїдеш?

Дівчина суворо промовляє:

– Я йому про таку радість, а він про від'їзди... Та це в Москві йшла вулицею, мені тижьнули до рук. Реклама!

Батько заспокоюється, встає з колін, радісно шепоче:

– Ой, я ж на роботу запізнююсь, – і вже на ходу: – То, кажеш, буде весілля? Ну, нарешті...

– Я б не хотіла нічого гучного... – починає Людочка.

– От і правильно. Ми з мамою пішли розписалися і живемо – не тужимо. Краще ми вам гроші подаруємо, – говорив, стоячи біля ліфта.

Людочка проводжала його. Коли за татом зачинилися двері, почала обмірковувати, як про їхнє одруження повідомити Миколі, який ні сном ні духом не здогадується про свій теперішній статус нареченого.

Пропозиція

На побачення Коля, всупереч своїм сталим переконанням, припхався з однією червоною трояндою на довгій ніжці, яка волочилася мало не по землі. «До чого ця квітка?» – міркувала Жужа. Микола втулив троянду коханій і незграбно поцілував її у щоку, низько зігнувшись.

– За що? – запитала, прикладаючи носа до квітки.

Без попередження відломила півстебла й жбурнула зайве в кущі. Миколу такий вчинок образив.

– Це ж спеціально таке довге, для краси.

Людочка натомість підхопила його під руку.

– У мене є дуже важливе повідомлення...

Розповіла про вранішню розмову з татом.

– Розумієш, він плакав, і я не знала, як його заспокоїти, – пояснювала, махаючи квіткою.

– Не ламай, – раз у раз просив Коля, вказуючи Люсі на троянду.

– І я сказала... Розумієш, це вийшло якось спонтанно... Я сказала...

– Обережно! – підхопив троянду, що мало не випала з рук збудженої дівчини.

– Я йому сказала, що ми з тобою... вирішили... одружитися.

Хлопець перевів погляд із рук Людочки на її обличчя. Дівчина очікувала бурхливої негативної реакції, тому була готова до відсічі.

– Потім ми скажемо, що передумали. Ну, коли усе вляжеться, – всміхнулася трохи невпевнено.

– От і добре! – напрочуд радісно вимовив Микола, вихопив троянду, став на одне коліно й виголосив, як народний артист:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.